

Naiste Hääl

Eesti Naisorganisatsioonide Liidu
Häälekandja

Nr 10

SISUKORD: C. R. Jakobsoni hausasamba avamisel. — Mälestusi. — Esimene iseseisva Eesti ametnik. — Naised rahvusvahelisel põllumajanduse kongressil Roomas. — Minu maine elupuu. — Naiste rahvusvahelisest koostööst. — Igapäevane leib. — Mõned märkused Hella Matto artikli puhul. — Oh kodumaa! — Tänapäeva Austraalia naine ja ta ülesanded kultuuri töös. — Kroonika.

PERENAINE: Sügis aias. — Missuguseid kannu ületalve jätta? — Meie söögilaud. — Katkeid lastehoiust. — Tululikud teated. — Kodukäsitöö osa.

“Naiste Hääl”

**Eesti Naisorganisatsioonide Liidu häälekandja.
Jlhub 1 kord kuus.**

Toimetaja: MARIE REISIK.

Väljaandja: E. Naisorganisatsioonide Liit.

Toimetus ja talitus asub: TALLINNAS, Jaani t. 8.

Avatud kella 10—2. Telefon 13-26.

Toimetaja kodune aadr.: Jaani t. 9. Tel. 13-91.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused ja teised lehetellimiste vastuvõtjad.

Tellimise hind: veerandaastaks — 90 mk., pooleksaastaks — 150 mk., aastaks — 300 mk. Üksiknumber — 30 mk.

Kuulutuste hind: terve lehekülj — 3000 mk., 1 mm. ühel veerul — 10 mk.

Teadaanne „Naiste Hääl’e“ lugejatele ja tellijatele.

Vastutulles paljudele sooviavaldustele meie lugejate hulgast, otsustas „Naiste Hääl’e“ väljaandja, Eesti Naisorganisatsioonide Liit, oktoobri kuust algades „Naiste Hääl’ele“ igal kuul kaasa anda erilise käsitöö ja moodide lehe ühes mustrite ja lõigetega.

Käesoleva aasta tellijad saavad selle aasta lõpuni hinnata, kuna nüüd, aasta keskel, lehe tellimise hinna tõstmine tooks kaasa väga palju sekeldusi.

Kuna aga käsitöö ja moodide, eriti aga mustride ja lõigete leht, lehe väljaandmise kulusid väga tundavalt suurendab, teatame juba nüüd, et „Naiste Hääl“ tuleval aastal saab maksma 400 marka aastas, mida ka uute tellimiste juures, mis ulatavad tulevasesse aastasse, silmas pidada palutakse.

NAISTE HÄÄL

E. NALSORGANISATSIOONIDE LIIDU HÄÄLEKANDJA

ühinenud „NAISTE TÖÖ JA ELU’ga“

Nr. 10

Septembri kuul 1927

I aastakäik

C. R. Jakobsoni hauasamba avamisel.

„Naiste Hääl“ toimetus palus mind kirjutada C. R. Jakobsoni hauasamba avamise puhul mõned read. Teen seda hea meelega.

See oli 14. augustil, käesoleval aastal, kui vihmasajusel pühapäeval kogusime Uus-Vändra „Kurgjale“, et avada suurele Eesti mehele hauasamba.

Igäüks läks sel päeval „Kurgjale“ isesugusel tundel, nagu see ikka on, kui minnakse pühale talitusele.

Kõiki minejaid valdas aga üks ühtlane tunne: täna tasume oma auvõla ühele haruldasemale Eesti mehele, kes suri juba 45 aasta eest, kuid kelle haud ja hauaplats seisis kodukoha suure metsa all looduslikus olekus.

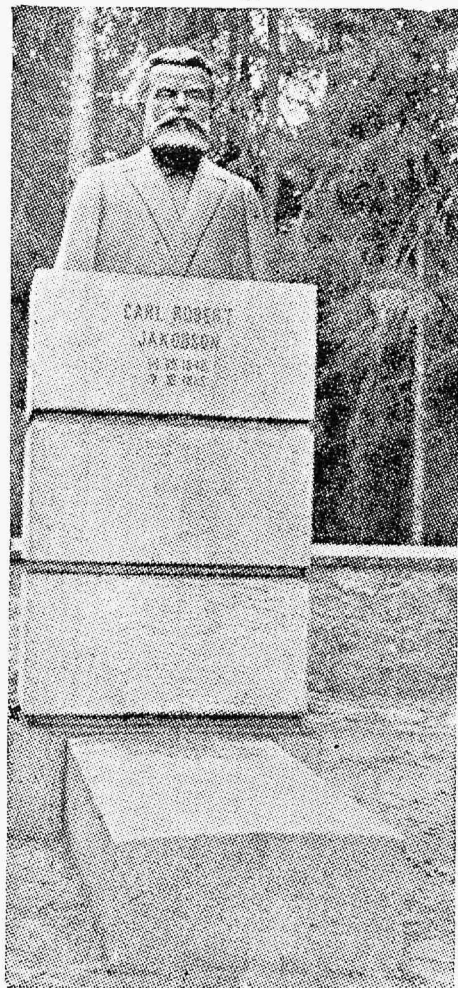
Meie kodumaal ei ole neid kohti palju, kuhu lähed salajasel

C. R. Jakobson.

hingevärinal, millele astud jalga puhastades ja pead paljastades tõsisel sisemisel tundel, mitte ainult välise näilise vormi pärast. Jakobsoni haud sügavas salapärases Vändra metsas on seda tõesti. Sinna võivad minna vaimustatud higega noored, kes otsivad alles uusi teesid ja sisemisi tõukeid paremusele; sinna võivad minna ka püüetes ning tegudes väsinud hinged, et leida kosutust elu armastusele ning tegujõudu isamaa armastusele. Jakobsoni hauametsa suurte kuuskede salapärane sahin sosistab elu ja isamaa suurest jõust, sosistab inimese suurest tahtmisest. Kui inimene ainult tahab... ta jõuab siis palju...

Surres 41-aastase mehena jõudis Jakobson Eesti rahva elus

Hauasammas Kurgjal.

toime saata palju. Ta tegi seda mõne aasta jooksul. Terve ajajärgu lõi ta, peaaegu üksinda.

Eesti mehed enne teda ja tema aegu õpetasid maarahvast valgusele, haridusele, kombe- elule jne. Sama tegi ka Jakobson, kuigi teistel viisidel. Kuid selles ei avane Jakobsoni suurus, tema ajalooline tähtsus. Jakobson kuulutas Eesti rahvale võimu, korraldas ja õhutas Eesti rahvast võimu võitmisele kõigis asustustes ja ettevõtetes. Ilma võimuta on rahvas valitsetav, on kurnatav, on teiste, valitsejate tööriist — see oli Jakobsoni suure võitluse usutunnistus.

Eesti rahvale võimunõudmine oli Jakobsoni aegses Baltimaade valitsemise olukorras suure murrangu tunnuseks, mispärast teda ka vastaste poolt revolutsionäärina kujutadi.

Kas Jakobsoni poolt valitud võitluse abinõud, nagu vabameelse Vene kesk võimu abi kasutamine, oleksid sihile viinud, ei ole praegu tähtis arutada. Jakobsoni suur kuju jääb Eesti ajalukku püsima esimese suure poliitikamehena, Eesti rahva võimu eest võitlejana. Temast algab Eesti poliitika sõna tõsisel mõttes, mis küll vahepeal soikus, kuid varsti jälle uuesti ärkas, kuni võitis enesele rahvusvahelise ulatuse piirid.

Kõik rahvad austavad kõrgelt oma võimu saamise isasid, püstitavad neile igaviku märke. Sest kes ei armasta oma isa, ei armasta iseennast.

Võimas on oma avaldusis C. R. Jakobsoni kuju sügavas Vändra metsa tihnikus. Kui satud sinna, rändaja, siis tea, et Jakobsoni võitluse hüüe kutsub sind Eesti poliitika isa hauale palvele enese ja teiste pärast: „Maa, kus peal sa asud, on Eesti rahva päralt.“

Karl Einbund.

Mälestusi.

Ei mäleta praegu kuupäeva, aga mäletan külma udust varahommikut Saksja offupatsiooni lõpupäevilt, kui meie esimene W. R. valitsus oma põrandalujelt tegevuselt päevavalgele julges pugebada. Mu mees ei olnud veel õhtujelt valitjuse koosseisult kodu tulnud ja ma olin jälle ühe õudse bö mööda saanud, sest sel ajal ei olnud inimene filmapilkugi mitte oma wabaduse wõti elu juures julge. Seal helistati pikalt ja energiliselt meie ukse talle. Olin päris kindel, et jälle mõni läbiotsimine, wõi wangistamine tulemas on, kuid üst arwades seisjis trepil meie W. R. valitsus omas täies koosseisus peale K. Pätši, kes veel Saksja wanglast tagasi ei olnud. Praegu kostab veel lõrmus mu mehe ärritatud hääl: „Maine, korralda ruttu korter, ei siin valitjuse koosseisuid wõime pidada.“

Varsti olid nagu maa alt ilmunud ka meie W. R. esimesed ametnikud. Loodi kuskilt paar kirjutusmasinat, paar suurt kontori raamatut ja meie jõõgituba oli warsti riigikantselei alla sisse seatud. Iseäranis on selle juures mulle meelde jäänud kolm kuju. Need on: üks naisametnik, wiist prl. Lindeman, konst. Lepp ja wana pika halli habemega kubneri teener. See wiimane seisjis aukartust äratawalt eestwaas ja mõõdis asjatundliku pilguga möõdatulejaid ja minejaid. Kes ta sinna kutsus, wõi tuli ta ise omale uut peremeest otsima, ei tea. Rahwast käis wäga palju, oli kõõhugu wabrikutöõliste, raudteelaste jne. saatfonde. Ka realkoolipoisid, noored kaitsejõõklased, wõid wange püsside wahel, keda oma arantagemise järele riigiwastajena leidfid. See kõõit käib selle üle mõõteldes nagu finolint

filme eest mööda. See oli kiire talitamine, rutuline otsustamine, nagu ähvardaks kõik veel käest ära lipjata. Kõige selle töö ja astelbuse seas liikus sale piiff neiu, mustas riides, juuksed lihtsalt maha joetud — see oli wist prl. Lindemann. Ta oli warsti seijuforra peremees ja jagas kindlal sõnal käskusid. Saatis ühe käfjalaja sinna, teise teise kohta. Seal tehti tööd ennastalgawalt. Ei ole meie esimesed W. R. ametnikud ei palfa ega puhkeaga küsinud, ei ole wõõraid vastu wõtnud, ise wõileiba hammustades; tõstjed ametnikud on need esimesed olnud ja nad on ka selleks jäänud kõige selle kümne aasta jooksul. Tööd tehti ööd ja päewad. Lõunatundi, söögiaega ei tulnud neil meelegi. Olin

paari päewa eest maalt talust söögimoonna toonud — oja wõttis Saksa patrull Tartu wafjalis ära, oja protsessifin tagasti ja nüüd oli mul sellest lõunaks hernejuup keedetud, mida meie esimese W. R. kantselei personaafiga ühes meie magamistoas püstitajal söime, ses sel ajal ei tulnud meeldegi kellegil omale mingihuguseid mugawusi otsida wõi tahta. Nii pandi põhi meie praeguisele, eesõigustatud seijuforras olawale ametkonnale.

Näeks ja soowits, et meil palju oleks naisametnikke, kes nii truult oma kohut täidaks, kui see esimene sel kriitilisel ajal, kus iga filmapiik oli küsimus, kas olla wõi mitte olla.

Mari Raamot.

Esimene iseseisva Eesti ametnik.

Möödunud suvel sai sellest 10 aastat, kui kokku astus esimene Eesti parlament — Eesti Maanõukogu ja ühes selle tähtpäevaga oli ka esimesel iseseisva Eesti ametnikul, kelleks on Alma Lindeman, 10-aastane teenistusjuubel.

Alma Lindeman on sündinud 7. märtsil 1888 aastal. Lõpetas keskkooli Tallinnas. Peale selle oli aasta aega Venemaal kodukooliõpetajaks ja pikemat aega välismaal, nagu Saksa maal, Schveitsis, Prantsusmaal jne.

1917 aastal tuli Alma Lindeman kodumaale; esimese Maanõukogu esimees, kes oli Alma Lindemani tuttav veel koolipõlvest, kutsus tema Maapäewa kantseleisse tööle. 2. juulil 1917 a. astus Alma Lindeman seega Eesti teenistusse. Warsti sai ta Maanõukogu kantselei juhatajaks.

Maanõukogu laialiajamise järele enamlaste poolt jätkas Alma Lindeman oma tööd Eesti heaks „põranda all“, käsikäes Maanõukogu sekretäri Herman Kase'ga. Tema korteris oli varjul ja sai alal hoitud Maanõukogu arhiiv, nagu protokollid ja kõik muud dokumendid.

Enamlaste maalt lahkumise järele asus Alma Lindeman koos teiste Maawalitsuse ametnikkudega jälle ametikohuste täitmisele. See tööaeg kujunes teatavasti õige lühikeseks, sest hommikul, kui enamlaste laevad veel sadamas seisis väljasõiduvalmis — marssisid Saksa okkupatsiooniväed Tallinna. Ametnikud, kes tol juhusel olid kogunud Toompea valgesse saali (Maawalitsuse ja maanõukogu ametnikud) pidid Saksa sõdurite sissetungimisel kõik sealt lahkuma.

Veel paar päewa deshureerisid meie ametnikud Toompeal, Kooli tänaval, raha osakonnas ja kassas, kuid peagi pidid nad ka sealt sakslaste sissetungimisel lahkuma.

Okkupatsioonivägede maalt lahkumisel oli Alma Lindeman truult jälle esimene, kes koos kadunud kurjeer Puknas'ega läks Toompea lossi ja oli siis kuni Asutava Kogu kokkukutsu-

Alma Lindeman.

miseni ametis Maanõukogu kantselei korraldamisega.

Asutava Kogu kokkuastumisel 25. aprillil 1919 aastal läks Maanõukogu kantselei täielikult üle Asutava Kogu juhatajale. 27. mail 1919 a. nimetati Alma Lindeman kantselei juhataja ajutiseks kohusetäitjaks. Asutava Kogu juhatajuse otsusega 17. nov. 1919 a. nimetati Alma Lindeman Eesti parlamendi kantselei juhatajaks, millisel kohal ta tänapäevani teenib, olles seega kõigi meie Riigikogude kantselei juhataja.

Eesti Vabariigi keerulistel ja vaevastel alg-

päevadel on Alma Lindeman üle elanud küllalt vintsutusi. Tema korteris, kus oli peidetud Maanõukogu arhiiv, toimetasid enamlased läbiotsimisi, kuid tänu Alma Lindemani külmavere-likkusele ja rahule, ei saanud nad sealt kätte meile nii tähtsaid dokumente. Algul ei olnud palgatingimustest või töoaegade korraldamis- test juttugi. Töötati kas või ööd läbi, palka makseti võimaluse järele, kuni meie olud muu-

tusid rahulikumaks ja Eesti iseseisvus oli kindlaks kujunenud.

Nagu eelpooltoodud vähestest andmetest selgub, ei ole Alma Lindeman'i teened mitte väikesed. Tervitame, kuigi väikese hiljaksjäämise- ga, südamest meie esimest ametnikku tema teenistusjuubeli puhul ja märgime siinkohal ära, et see meie esimene nii truu ja oma kohuseid tundev ametnik on naine.

Naised rahvusvahelisel põllumajanduse kongressil Roomas.

Käesoleval aastal 26. maist 1. juunini oli Roomas suur rahvusvaheline, arvu poolest 13-nes, põllumajanduse kongress, millest osa võtsid 51 rahva esitajad. Kongressist võttis osa Eesti rahva, või õigemini valitsuse esitajana praegune siseteminister hr. Hünerjon. Viimaste aastakümnete poliitiliste sünd- muste mõju kõigi maade põllumajanduse peale, ja- nuti kiirelt edeneva tehnika mõju tööolude peale, töö- himu ja töördõmu alalhoidmise küsimus, mis nähta- wasti igal pool terawaks muutunud, kujundasid kong- ressi ülesanded, millede lahendamiseks sellest osawõt- jad nädal aega ühijelt teid otsisid.

Suurte rahvusvaheliste kongresside töowiljakuse ja nende tegeliku kasu juhtes võib täie õigusega alati wähe kahtlewal ja umbuslikul seisukohal olla. Kuid Rooma kongress oli siiski suure tähtsusega ja tema tu- lenujed mitmeti wäga õpetlikud. Põhjalikud refe- raadid põllumajanduse seisukorra üle, niihästi ookea- nitagustel maadel, kui ka Euroopa mitmekesistes riik- tides tõid esile üllatawalt ühtlase pildi: pea igal pool on põllumajandusliku toodangu tulutoowus tagasi läinud, wõrveldes enneõjaaeglega; igalpool uuritakse selle põhjusteid ja katjutakse leida wõimalusi põlluma- jandusliku toodangu tõstmiseks; igalt poolt kostsid kaebtused, et põllupidajad kas ajaga kaasa ei sammu, linnadesse kipuvad ehk aga wälja rändawad.

Kongress jõudis selle tõttu ühijele otsusele, et rah- waste ja riikide tähelepanu tuleb juhtida hädatarwi- lisele küsimusele, kuidas põllupidajate ja põllumajan- duse alal töötawate rahwastiitude töötingimisi saaks muuta ja arendada nii kaugele, et nende elamistingi- mised paraneks. Põllumajanduslik kriis, mis nähta- wasti walitjemas kogu ilmas, tõendab jälle kord, et hoolimata kõigist teaduse edusammudest ja uutest lei- dustest ning täiendustest põllumajanduslikel alal, põl- lumajanduse tulutoowus ja ühes sellega maarahwa heaäetäit olenewad poliitilistest olukordadest ja ka üldisest rahwamajanduse seisukorrast.

Kogu kongressi töö jagunes 6 osakonda. Üks kongressi osakond oli pühendatud maanaistele ja selle töbdest wõtsid osa kongressil wiibiwad 200 naisjaa- dikut. Ka kongressi naisosakonnas paistis silma see suur ja lai joon, mis walitjes kogu kongressi töös,

tõendades põllumajanduse tihedat sidet kõigi teiste inimsoo eluawaldustega. Naisosakonnas rõhutati aga tugewamalt kui mujal kultuurilist momenti. Ka siin arutati põhjalikult poliitika mõju maaelu kujunemise peale. Sõja mõjudest kõneldi palju. Mitmes riigis õnustid walitjused sõja ajal maanaisi organiseerima. Nii Inglismaal. Ka Itaalias kuulub maanaiste organi- seerimine Mussolini poliitilisesse programmi. Poliiti- liste sündmuste mõju peegeldub ka idapoolsete rah- waste maanaiste organisatsioonides, kelledest kongres- sil olid esitatud Poola, Jugo-Slaavia ja Rumeenia naised.

Lääne riikide naiselitajad rõhutasid praegusaja majandusliku seisukorra ja teaduse edu mõju maa- naiste peale. Belgia esitaja esines põhjendatud nõud- misega, et kõik maakoolid, nii üldhariduslikud, kui ka kutse- ja täienduskoolid kohaneks ka maaolule ja et neis mitte ei katjutaks maanoorusele külge poofida linna kultuuri, wiies noorjugu sellega sisetamise wast- ollu. Palju kõneldi maa oludele kohaste kutsetead- miste järjekindla lewitamise rakustest. Eriti raske ja kulukas on see neil mail, kus rahwas mitte küla- des ei asu, waid ühikitaludes. Raskestust teeb sellele ka põllumajanduses tarwilik tööaja walik, kuna maal suur osa suwet, kewadet ja sügist on isegi tööga loormatud, mitmed tööalad aga siis kõige otstarbekohasemalt wõik- sid kasitatud saada. Kõige paremini on põllumajan- duslike teadmiste lewitamine laiemate hulkade maa- perenaiste jaoks korraldatud ühisriikides. Seal on suured autobused sisse seatud eeskujulikkudeks rända- wateks erikoolideks kõige tarwiliku õppematerjaliga ja need liiguvad aasta läbi talude wahel, korraldades näitlikke kursusi.

Mis maanaiste organiseerimisesse puutub, siis on sellel alal peaaegu esikohal Saksamaa. Seal on maa- naiste seltsid üldiselt ja ka riikiselt tunnustatud suu- reks kutseorganisatsiooniks, mis töötab asjalikult ja tulutoowalt.

Saksamaa omadele jarnanewad oma eesmärkide poolest Inglise ja Kaanada maanaiste organisatfioo- nid, kuna romaani ja slaawi rahwaste maanaiste seltsidel peale oma otsetõhete kutseüleannete weel

teised tegemusalad sotsiaalset ja ka suurel määral riiklikel alal on.

Üks asjaolu tundus aga selgesti. Kõigil mail, kus üldine naisliikumine juba wanem ja väljakujunenud, on ka maanaiste seltsid paremini ja asjalikumalt organiseeritud. Kuid üldiselt peab tunnistama, et maanaiste seltside side üldise naisliikumisega veel kaunis õre on. Sakamaa on üks neist vähestest riikidest, kus on olemas oma kindlasti väljakujunenud maanaiste seltside liit, mis on Saksa Naisliidu liikmeks ja üldkõnnimustes, nagu naiste õiguste kaitses jne. töötas kätkäes sellega. Ka puudub maanaiste seltsidel üldine rahvusvaheline side.

Kongressi naisosakond wõttis oma töö tulemusena vastu järgmise resolutsiooni:

„Silmas pidades äärmiselt tähtsaid ülesandeid, mis naisel maal olemas põllumajanduse toodangu tõstmise, majapidamise, lastekasvatuse ja sotsiaalsete wahekorra lahendamise aladel, ühtlasi silmas pidades väga tähtsat mõju, mida maanaiste organisatsioonid eelpool nimetatud aladel avaldada wõiksid, tunnustab 13. rahvusvahelise põllumajandusliku kongressi naisosakond tarwilikuks: 1) et kõigil mail awalik arwamine, wastawad walitjusaasutused ja eraalgatus ühemeelselt kaasa aitaks arendada maanaiste organiseerimist; 2) et maanaiste seltside juhid oma maade walitjuse tähelepanu tungiwalt juhiks asjaolule, kui tähtsat osa rahwamajanduses, eriti aga põllumajanduses esitawad naised ning et ka seltsides enestes ses suunas selgitustööd tehakse; 3) et põllumajanduslik instituut Roomas samuti põlluteaduse osakond Rahvusvahelise tööburoo juures Genfis ja teised sellelaadilised rahvusvahelised asutused siise seaks naisosakonnad naiste rahwusmajanduslike ja põllumajanduslike majapidamise uurimiseks. Peale selle juhitate tähelepanu asjaolule, et kõige mitmekesisemad maorganisatsioonid, nagu maanaiste seltsid, hoolekande ja heategevuse, rahwuskultuuri kui ka hariduseltsid ühiselt oma sihtide saawutamiseks töötaks ja et nad ühendust ottsiksid kõigi sel alal töötawate rahvusvaheliste organisatsioonidega. Oletis soowitaw, et igal maal asutatakse wastawate organisatsioonide esitajate komitee, kes siis ühendusse astuks ükssikute maade walitjusaasutuste kui ka eraorganisatsioonidega põllumajanduse alal.“

Rooma kongressi peatulemusena peab wist tunnistama asjaolu, et seal esmakordselt ühemeelselt tunnistati põllumajandust lahutamata osana üldisest rahwasaatusest ja rahwamajandusest. Sellega wõeti enese peale suur wastutus ja ühtlasi näitab see, et enam ei tunnistata ja ei rõhutata wastolu maa ja linna wahel, waid hakatakse üksteiselt tuge ja abi lootma.

Selgpooltoodud andmed Rooma kongressi kohta, milledest meid loomulikult huwitawad kõige pealt naistesje puutuwad teated, oleme saanud wäljamaalt. Meie pole rutanud nende awaldamisega, sest olime kindlas usus, et meie esitaja Roomas nad awaldab

palju täielikumalt ja asjatundlikumalt. Eriti wõtsime Rooma kongressi naisosakonna tegewuse kohta ülesandet. On ju hr. Hünerfon meil Gestis algatanud maanaiste organiseerimise küsimuse ja tema eestwõttel on peetud terve rida perenaistepäewi. Rahjuts pole meie senini aga midagi ligemat kuulnud Rooma kongressist. Nagu kongressi naisosakonna töö wätksest üleswaatest selgub, on maanaiste organiseerimine wajalik ja on rahwamajanduse kui ükssikmajapi-

Minu maine elupuu.

Anna Haawa.

Mühisevad surmatuuled,

Kohisevad surmavood;

Minu maine elupuu,

Seisab surmatuultelas,

Ilmatumas üksilas.

Mühisevad surmatuuled,

Kohisevad surmavood —

Minu maine elupuu

Vaewalt paendub... paendub kaasa,

Latwa languteleb tasa,

Varjud lendwad üle aasa.

Mühisevad surmatuuled,

Kohisevad surmavood —

Vabiseb mu elupuu!...

Seisab! tõgub! nõtkub siiski!

Nõtkub kõigist maiseist juurtest,

Maiseist igatsustest suurtest...

Mühisevad surmatuuled,

Kohisevad surmavood!...

Minu maine elupuu —

E h i b surmatuultelas!

Ilmatumas üksilas.

Ehib kas viimseks veel maisele?.

Muist ju igavikule?...

damise seisukohalt väga tähtis. Kuid maanaiste seltside loomisel on tarwilik selgusele jõuda, misjuures oleks eestkätt nende ülesanded, tuleb, eriti meie wiltsates oludes, leida kõige hädatarwilikum töö. Kas senini peetud perenaiste päewadel, kus on rõhutatud meie naiste rasket tööd ja wiltsat olukorda, kus on kõneldud ainult tööst üldiselt, kus on rahjuts rõhutatud maa ja linna wastolu, mõnelpool isegi waenukust õhutades maa ja linna naiste wahel, maanaiste seltside tegelik juun ja wajadus küllalt selgunud on, näib aga kaunis küsitaw, sest seni pole maanaiste organiseerimine siiski mitte hoogu wõtnud.

Tuleme veel selle küsimuse juurde tagasi.

—f.

Naiste rahvusvaheliseft foostööst.

„Naiste Hääle“ lugejaid on tutvustatud juba mitmel korral suurima rahvusvahelise foostöö keskfoha — Rahvasteliidu tegemusega, mainides sealjuures möödamines ka Rahvusvahelise Naisliidu suhtumist Rahvasteliiduga. Nüün, et nii mitmelgi on sel puhul kerkinud küsimused naiste eneste osavõtulst rahvusvaheliseft foostööst, selle ulatuseft ja tähtsuseft. Kuna need küsimused kõiki naisti tohiks huvitada, tahaks ma nende juures siin kohal weidi peatuda.

Naiste osavõtt rahvusvaheliseft foostööst on praegusel ajal väga elaw tänu Rahvusvahelise Naisliidule, kes selle foostöö algataja ja edendaja. Rahvusvaheline naiste foostöö on väljakaswanud, nimelt Rahvusvahelise Naisliidu alaliste komiteede töödest ja tarwidustest. Mainitud komiteed asutati mitmesuguste rahvusvahelise tähtsusega küsimuste lahendamiseks ja neisse kuuluvad esitajad kõigist R. Naisliiduga ühinenud rahvusliffudeft Naisliitudeft. R. Naisliidu juures töötawad alaliselt järgmised komiteed: 1) rahu-aate propageerimise; 2) ühesuguse moraal-standardi läbiwiimise; 3) naiste ühedigusluse; 4) juriidiline; 5) terwishoiu; 6) kaswatuse ja hariduse; 7) naiste töö; 8) emigratsiooni ja immigratsiooni ning 9) lastekaitse komiteed. Nagu see loetus näitab, kuuluvad R. Naisliidu huwide piirkonda kõik tähtsamad ühiskondlikud alad. Kui nüüd arwesse wõtta, et kõikiidel mainitud aladel kogutakse informatsiooni 46. Naisliidult mitmesuguste konkreetsete küsimuste

kohta, et neid küsimusi arutatakse R. Naisliidu juhatuses ja üldfoosolekul, wõttes wastu neid ehk teisi resolutsioone ja esitades wiimaseid teistele juurtele rahvusvahelistele asutistele ja organisatsioonidele seiskfoha wõtmiseks, — siis wõib enesele juba weidi ettekujutada jeda intensiivset rahvusvaheliseft naiste foostööd, mille keskfohaks R. Naisliit.

Wõtame näiteks mulle isiklikult kõige tuttawama terwishoiu ala. Sel alal töötaw R. Naisliidu Terwishoiu komitee kogub isiklikult riikidelt kohalikkude Naisliitude kaudu informatsiooni riikliku terwishoiu organisatsiooni üle; emade ja laste terwishoiu kohta; suguhaiguste ja wähtkõwe wastu wõitlemise üle jne., üldjoontes samade küsimuste kohta, mis Rahvasteliidu terwishoiu organisatsiooni tegemustawasse kuuluvad. Wõib ehk koguni arusaamata olla, mis jaoks üht ja sama tööd kaherkordselt teha. Kuid arwesse wõttes, et informatsiooni kogumine Rahvasteliidu poolst isiklikult riikidelt, mis bürokraatliffude ametasutiste kaudu käib, väga aeglaselt toimub ja kunagi nii detaalne ei ole, kui jeda soowitaks ja kui jeda wõimaldab R. Naisliidu Terwishoiu komitee, kuhu kuuluvad asjatundjad esitajad igast rahvusliffust Naisliidust, kes huwist asja wastu palju täielikumalt informatsiooni ja märksa kiiremini suudawad anda, — ei osutu R. Naisliidu töö mitte üleliigjeks isegi kaasabi mõttes Rahvasteliidule. Pealegi on R. Naisliidul, kui kõikiide maade naiste huwide kaitsejal, tähtis oma ette kursis olla teiste juuremate rahvusvaheliste organisatsioonide tegemu-

Igapäewane leib.

Eine westitaskus. „Warbad teeniwad“.

Olete teie kunagi olnud äärmiselt pahas tujus? Olete millaski wihanud kogu maailma enese ja teiste inimolemuste wiletsesse pärast? — Jah?

Siis olete teie wist mõttes otustanud: igapäewane leib on — kõige kurja juur!

Koolis wõi leeris olete pidanud wastama küsimusele:

„Mis on igapäewane leib?“

Katekismuse järele kõlab wastuseks antud definitsioon wõi lõplik seletus nii:

„Kõik, mis meie ihu toiduks ja ülespidamiseks tarwis läheb: söömine, joomine, riided, kingad, wada, maja, põld, weised, raha, wara, waga abifaasa, wagad lapsed, waga pere, wagad ja truud ülemad, hea walitus, hea ilm, rahu, terwis, aus elu, head sõbrad, truud naabrid ja muud niisugused asjad.“

Siis kaudu paarkümmend asja, paarkümmend nõistet.

Iga mõiste lasseb end tõlgitseda nii ja teisiti.

Näiteks — söömine.

Keegi noor eesti inseneer on weendunud, et

inimese kehale pole toiduks midagi waja peale hapupiima, musta leiba, juurwilja ja silgu. (Nii arwafid wist ka neljandama palme tõlgitsejad.)

Kena menüü! Weel kenam aga oleks, kui meie keha nõuded sõõgi suhtes piirduksid piisikeste keemiliste tablettidega, mida igauks wõiks kanda westitaskus wõi puudritoozis.

Kuid selge hapniku, wesiiniku, süsiniku ja lämmastiku seguft saadud plinifefed pole weel wastu wõetawad meie jeedimisaparaadile.

Weel tunneb meie patune nina ääretut lõbu sea-, lamba- ja wafkaprae lõhnast. Weel westitab juu wärste wõi, koore, kohupiima, mee ja muu hea juures.

Leidub koguni aplaid sõõdikuid, kelle ülimalts naudinguks on häwitada kalkunipraadi, ananasse, banaane, austreid, omaare, rohelisti konne ning üldse kõike kallist ja haruldast.

Sarnasel kujul on sõõmisprobleem raske foorem.

Samuti joomine.

Kuremariin ja Cambriniuse õlu ei nõua suurt kulu. Proowige aga korrafs wäljamaa weini, mille silbil seiskab pealkiri „tres vieux“, siis leiate, et joo-

sega nagu jeda on, näiteks, terwishoiu alal: Rahwasteliidu terwishoiu organisatsioon; Rahwuswaheline Terwishoiu Amet Pariisis, Rahwuswaheline Tööküüroo; Puna-se Risti Ühingute Liiga; Rahwuswaheline Sõde Ühing ja rahwuswahelised tuberkuloosi, suguhaiguste ja wähtõwe wastu wõitlemise ühingud.

Kuid R. Naisliidu oja naiste rahwuswahelise koostöö edendamiseks ei piirdu ainult kaasaaitamisega teiste rahwuswaheliste organisatsioonide töös, waid ta on püüdnud ikka ja alati ka jeda saawatada, et naised suurtest rahwuswahelistest kohtadelt ise oma tööd juhtida ja reguleerida wõiks rahwaste hea käekäigu ja üleilmilise rahu kindlustamiseks.

Nõnda on R. Naisliidu teene see, et Rahwasteliidu pakti wõi põhimäärusele sai lisewõetud § 7. all järgmine punkt: Kõik Rahwasteliiduga ühenduses olewad kohad, ka sekretariaat hulka arwatud, on awatud wahettegemata nii meestele kui naistele. See punkt ei olnud Rahwasteliidu esialgses põhimääruses, mis 1919. a. Pariisis koostati, mitte ettenähtud, waid sai hiljem nimelt R. Naisliidu nõudel juurde lisatud.

Selle järelduseks on, et naised töötawad praegu Rahwasteliidus wastutusrikastel kohtadel, wõtawad oja täiskogu istanguist, esinewad asjatundjatena ja eriteadlastena mitmesugustes Rahwasteliidu komiteedes ja komisjonides ning wõtawad oja Rahwuswahelise Tööküüroo tegevusest.

Rahwasteliidus on kõrgematel kohtadel järgmised naised: Daam Rachel Crowley — sotsiaal sektiiooni juhataja, Mijs Florence Wilson — raamatukogu hoidja, M-lle Colin — sotsiaal sektiiooni

liige, kelle alla kuuluwad lastefaitse küsimused. Edasi on Rahwasteliidu ametliku ajakirja toimetaja Dr. Gertrude Dixon ja tõlgete toimkondade juhatajateks Briti harus — Lady Blennerhasset ja Prantsuse harus — M-lle Mantianu. Wähemate ametnikkude hulgas, misjuguiseid kokku üle 350, on peaaegu wõrdselt naised ja mehi, kes kuuluwad 30 mitmesugusesse rahwusse; muu seas koosneb raamatukogu personaal pea täielikult naistest.

Rahwasteliidu täiskogu istanguist on naised juba algusest peale osawõtnud kas delegaatidena, asetatijatena ehk nõuandjatena ja asjatundjatena.

Wäärrib tähelepanu, et Skandinaawia riigid: Rootsi, Norra ja Daani olid esimesed, kes naised Rahwasteliidu täiskogu istanguile delegeerisid.

Esimestest täiskogu koosolekuid 1920. a. wõtsid oja järgmised naised: Fru Wickjell — Rootsi; Fröken Forchhammer — Daani ja Dr. Kristine Bonnevie — Norra, kes on püsinud wastawate riikide esitajatenä kõigil senini peetud täiskogu istanguil. Teise täiskogu ajal suurenes naisdelegaatide arv Kumeenia esitaja Helene Bacaresco wõrra, kolmandas leiame naised weel Briti delegatsioonis — Mrs. Coombe Tennant ja Austraalia esituses — Mrs. Dale. Meljandias, wiindias ja kuendias täiskogus naisdelegaatidest riikidelt juurde ei tulnud, kuid seitsemendas leidsid Hollandi ja äsja Rahwasteliitu astunud Saksamaa delegatsioonides ka naisjaadituid.

Kui nüüd küsida, kuidas on sattunud naised Rahwasteliidu täiskogu istanguile, siis tuleb konstateerida, et see on sündinud mitte teatud riigi walitjuse initsiatiivil, waid üksikute rahwuslikkude naisliitude nõudmisel ja pealekämisel, millele walitjuse poolt

mine on asjata paigutatud igapäewase leiva esemete hulka: sünnitab walu peale ja taskule.

Kaunis kurnaw taskule on ka riideteküsimus. Moe imperatiividelle allub kogu inimkond ilma erilise wastupanuta. Waadake meie poliitilisi ajalehtegi: kõnuti rahwuswaheliste probleemidega, pöua häwitustöö kirjeldusega ja nõuannetega pehoni walmistamise alal seijawad moenukkude pildid.

Loed: „Mood nõuab tänawu kleitide walmistamist hiina- wõi marokkoosidist. Nende kaunistamist laia pitsi, hõbe- ja kuldbrokaadiga.“ (Ei puudu ka nõuanded meestele.)

Kingad olgu kleidiga üht wärwi. Neid peab walmistama wafika-, talle-, wõi koguni lendmaonahast.

Säärane elegantsest riidetatud isik ei wõi ometi elutjeda pöõsa all wõi telgis nagu mõni Austraalia jänesekest!

Muretse omale maja, wõi vähemalt korter. Möbleeri ta wiisakalt.

Lasat kolm tagasi ei pidanud ükski „euroopalik“ eestlane omas korteris muid mööbleid kui ainult mahagoonipuuft.

Siis oli alaline jüripäew pöõningutel ja kולי-

kambrites. Kõik, mida sai weel kuidagi restaureerida, rändas salongidesse. Taludeski filmitjeti terasemalt wanu esemeid: „Ehk wiimati on punasest puust?!”

Mööblid on maainimesele jisti kõrwaline asi. Ta igapäewase leiva tähtsamad punktid on — põld ja weised.

Üles pärinud talu wanemaid ehk saanud ta autasuks riigilt, ei saa seal ometi elada täielise erakuna. Peremehel olgu „waga abikaasa, wagad lapsed, waga pere,“ kes aitaksid harida maad, kaswata mullikaid, pörjaid; kes jääksid truult, distipliineritult koju, kui peremees tahab kodust eemal lüüa weidi lulli.

Teeb ta jeda? — Tuleb ette. Ühel pilwifel lõikuskuu ärapäewa hommikpoolikul konutas Sillamäe-Kamula ümbruses wiinalao ja salakõrri läheduses pöõsaste all ja wiljanaprade kõrwal siin-seal mitu trobitonda lullitawaid talumehi. Ugaraft käisid pudelid käest kätte ja kära ennustas naabritewahelist wammusekloppimist... (Suhtub ehk mujalgi sarnaseid olenguid?).

Muidu naabrite hea wahetord häwineb mõnitord ka päris kainest peaft.

üldjuse huvides ka vastu tulnud. Teiselt poolt, kui vaadelda naisdelefaatide tööd täiskogus, tuleb tunnistada, et see asjatundlik on ja täiesti nõuetaval kõrgusel seisab, nõnda et päris arusaamatuks osutub, miks senini veel ükski riik omal algatusel mõtte peale pole tulnud Rahwasteliidu täiskogu istanguile meeste hulgas ka naiselitajaid jaata.

Waatame, mis teewad siis naised Rahwasteliidu täiskogus.

Rootsi alaline esitaja pr. Wickzell on töötanud 3 Rahwasteliidu komitees ja asjaosaliste seletuse järele, palju tõsisemalt ja paremini, kui nii mõnigi mees täiskogu delegaatide hulgas. Oma hariduse poolest on pr. Wickzell jurist ja ta on ainuke naine, kes osa mõtnud 1 komitee tööst, mille alla kuuluvad kõikjuga juriidilised küsimused. Teisest täiskogust saadik töötab pr. Wickzell veel mandaatide komisjonis, kuna peale selle koos teiste maade naisdelefaatidega kogu aeg ka 5 ehk humanitaar komitee istanguist osa võtab.

Daani esitaja prl. Henny Forchhammer kuulub tehnilise nõuandjana alaliselt Daani Rahwasteliidu delegatsioonile koosseisu. Prl. Forchhammer oli esimene naine, kes juurema kõnega esines täiskogu koosolekul 1920. a. Kõne aineks oli naiste ja lastega kauplemine ja selle mõjul otustas esimene täiskogu sõlmida erilise konventsiiooni naiste ja lastega kauplemise piiramiseks ja selleks kokkukutsuda järgmisel aastal Rahwasteliitu kuuluvate riikide konverentsi. Kui tähendatud konverentsi kokku tuli, esines seal prl. Forchhammer Daani ainus esitajana ja sai konverentsi abipresidentiks walitud. Prl. Forchhammer töötab ka 5. humanitaar komitees asjatundjana

naistesje puutuvates küsimustes ja peale selle veel tehnilises komitees terwishoiu küsimuste arutamisel. Omal kodumaal on Henny Forchhammer Naisliidu juhataja 1913. a. saadik, olles ühtlasi Rahwasteliidu abijuhatajaks 1914. a. kuni käesoleva ajani.

Norra delegaat — Dr. Kristine Bonnevie on sugupeetud loodusteadlane, Kristiania ülikooli zoologia professor ja paljude teaduslikkude tööde autor zoologia, embrioloogia ja pärimuse alalt. Peale selle tunneb ta suurt huvi sotsiaalsete küsimuste vastu, mõttes osa Kristiania linnarajutuse tegevusest. Rahwasteliidu täiskogus töötab Dr. Bonnevie alaliselt 5 komitees. 1922. a. sai ta walitud veel intellektuaalse koostöö komisjoni, kus ta koos kuulsa Madame Curie'ga töötab Euroopa intellektuaalse taajapinna kindlaks määramise alal viimase 10 aasta jooksul kogudes isiklikult wastaawat informatsiooni Norra kohta.

Ruumipuudusel pole võimalik kõikide Rahwasteliidu naisdelefaatide töö ja tegevuse juures lähemalt peatuda, kuid ka toodud näidetest selgub, et naised tähtsat osa etendavad Rahwasteliidu täiskogus, eriti komisjonide töös, mis wajab asjatundjaid ja eriteadlasi. Viimaseid aga leidub harva täiskogu meesjaadikute hulgas, keda sageli mitmesugustel poliitilistel kalkulatatsioonidel, mitte aga asja enese huvides Genji delegeeritakse. Sellest tuleb ka, et meesdelegaadid, jattudes 5 humanitaar komiteesse, kuhu kuuluvad wäga mitmesugused sotsiaal-alad, nagu: noorsoo hoolekanne, laste töö, alkoholiism, naispoliitsei, noorsoo kohtud, kodakondsuseta waestelaste hooldamine, naistega kauplemine jne., — asju sarnaselt

Wiru rannas sumitajid üliõpilased: ühes majas pooltofinat meesüliõpilast, teises — üks naisüliõpilane ja kellegi auwäärt kodaniku perekond. Suhtus, et too perekond läks matkama. Neiu pidi äikseõõl üksti magama õudses tühjas majas. Ta palus kedagi rüütlimeelseist üliõpilastist omale seltsiks (wabad toad olid ju olemas). Palwe täideti. „Truu naaber“ wiinud asja aga nii kaugele, et neiu pidanud talle näitama — üst...

Keegi kuulis, nägi. Tõusis sofin. Mees — haawunud. Kutsub naiste aukohutusse — laimamise eest... Moodsne Joosep!

Spetlik lugu kogu rahwale. Näitab, kuidas head naabrid mõivad äkki muutuda äraandlikkuteks ja jalafawalateks.

Tuleb olla alati walwel truude naabrite suhtes.

Siiiski, ei tarwitse kodanik end liiaasti pingutada: meil on „head ja truid ülemad ja hea walitus,“ kes ajawad meie nimel mõistlikku poliitikat naabritega. Walituse enesega ja ülematega on küll sekeldust laialt: kontrolli nende tegevust erakondade ja ajalehtede kaudu, pane nende headust ja truudust alalõpmata waekausile ja otjasta õiglaselt, kelle kohta käib „mene-telef“ — kaalutud, kerge leitud...

Hoia sealjuures alale veel oma „rahu, terwis, aus elu.“

Kui sellega piirduksid igapäewase leiva mured! Peale loetletud paarikümne hüme figureerivad veel lõpuks „muud niisugused asjad.“

Nende alla kuuluvad wist küll: telefon, grammofoon, rülofon, pigafon, tagofon — auto ning raadio...

Rääkimata siidisukkadest, huulepumatist, kulmuwäriwist ja metamorfoosja-treemist naistele.

Just nende tuhandete asjade ja asjakeste saamine ja omandamine ajab meil meeled kihama, äsfiatab meid üksteisega juusnoota wedama (pilslikult tõeldud muidugi), teeb kibedaks meie elu — on kõige kurja juur.

Sügisel lähenedes walgub rahwas linnadesse. Wõitlus igapäewase leiva nimel algab uue hooga. Suistes waituses hautud plaanid tulewad teostusele.

On siis kõigil kawad ja plaanid? — Wanematel inimestel kindlasti.

Sull noori ei tea aga, kuidas saamutada igapäewast leiba.

Millest haarata finni?

Täse, punapõseline, flegmaatiline neiu walib

arutavad, nagu oleks nad kusagil emade õhtul, mitte aga riikide esitajatena Rahvasteliidus (nagu seda üks välisriikide delegaatidest ajakirjanduses väljendas), seal juures ülesnäidates sageli äärmist dilettantismust. Selle järelduseks on mitmesuguste nõuandvate alamkomiteede moodustamine asjatundjatest isikutest, mis tööd palju raskemaks ja keerulisemaks teeb, kuid mis praeguse olukorra juures mõõdapäisemata.

Viimast asjaolu aga võib korraldada just naiste kaastöö abil, nimelt nende naiste kaastöö kaudu, kes suuremates seltskondlikkudes organisatsioonides, nagu seda rahvuslikud naisliidud on, mitmesuguse jottaalse tööga põhjalikult tutvunud ja selles vilunud. Sellest on ka üffikud riigid juba aru saanud, kes naisjaadikuid järjekindlalt Genfi delegeerivad nimelt asjatundjatena komisjonide tööde jaoks.

Nagu Rahvasteliidus, nõnda on ka Rahvusvahelises Többüroos kõik kohad avatud nii meestele, kui naistele. 1926. a. töötas seal 188 mehe kõrval 150 naist, kuid kõrgematel kohtadel puuduvad veel senini naised. Rahvusvahelistele töökon-

werentfidele on saanud naisjaadikuid senini järgmised riigid: Belgia, Raanada, Kuuba, Daani, Itaalia, Jaapan, Holland, Norra, Hispaania, Rootsi, Schweits ja Uruguay.

Loodud kirjeldusest selgub, et rahvusvaheline naiste koostöö praegu laialatuslikult väljakujunenud ja suure tähtsuse on omandanud.

See ei või ka teistki ollagi, arveste mõttes, et ei ole mõeldav ükski rahvusvaheline koostöö inimkonna hea käekägu ja üleilmilise rahu kindlustamiseks jarnases olukorras, kui sellest naised, kes pool inimkonda moodustavad, välja on jäetud ehk meeste eestkostmise alla paigutatud.

Sellest hakkavad maailma riigid, nagu juba mainitud, aega mööda arusaama, mille näiliseks töenduseks Rahvasteliidu täiskogu istanguist osavõtjate naisdelegaatide arvu suurenemine.

Tahaks loota, et sellest ka meie Wabariigi Walitus näpunäiteid võtab, kellele ka käesoleva aasta algul härra Välisministri kaudu Rahvusvaheliselt Naisliidult vastaw üleskutse saabus.

Dr. Emma Lasberg.

Mõned märkused Hella Matto artikli puhul.

Ei tahaks heameelega esimesena kanda poleemikat meie häälekandja veergudele, kuid olen veendunud, et iga küsimus ainult võidab, kui teda mitmest küljest ja teistsugustest seisukohadest valgustatakse. Viimases numbris ilmus Hella Matto artikkel „Üliõpilaste rohkusest meie ülikoolis“, mis mulle rahu ei anna. Üldiselt ei

saa ju tema väidete vastu olla, sest nad on meie vaesuse ja tööpuuduse all kannatava noore naisintelligentsi meelekibeduse kajastus. Hella Matto jättis aga täiesti puudutamata meie haridusvõitluse ideelise aluse — sellest on kahju. Oleks soovinud, et ta oleks oma reaaloode kirjelduse lõpetanud sõnadega — ja siiski, kõige

elukutses — tantfu. „Warbad toidavad“, ütleb ta murefult. Ainult kord või paar on ta juhtunud nägema balleriini esinemist. Tantsuliku meelde on jäänud tantfijanna naeratav nägu, õhkerge kehakate, roosid, muusika, sädesev valgus...

Neiu tunneb eneses jõudu hüpata sama kõrgele, keerelda sama kergelt nagu seda teeb balleriin.

Oleks ta näinud balleriine, kes pärast efektseid lavavõtteid langewad minestusse, keda toibutatakse õudses ümbruses — lava taga, tolmuste näitefente wahel, tõmbetuule käes —; oleks ta kuulnud, kuidas kauplewad ja tingiwad teatriettewõtjad tantfijannadega esinemise hinna ja iseloomu pärast, siis alles aimaks ta, milline proosa walitseb tolles, pealtnäha nii meetlemas õhkkonnas.

Wast siis usutis ta, et warwaste abil on suutnud saawutada kuulsust, rikkust ja õnne ainult üffikud. Suur hull kiratseb, ja kutsu ei rahulda neid kaugelki, olgugi et sellest harwa räägitakse.

On asju, mida ei osata kuidagi selgitada noorele inimloomusele. Ta peab saama isiklikult kogemused, et weenduda lõpulikult ja omada kindel waatepunkt.

Minge seletage tolles punapõselele, talust

wõrsunud lapsele, et ta oleks jumalikult mõlum keset suurt tõukana karja, sõttes, jootes tulutoowaid sulgloomi!

Peab seda juttu pilkamiseks. Selistab joobnud inimkarja kuskil kabarees.

Enne peab ta põhjalikult ja kibedalt pettuma, siis alles selgub talle, et punaharjaline, kirjusabaline julge ja uhke kull on kaugelst intelligentsem, gentlemanlikum joobnud mehest...

Ja kui neiu ei meeldi kanakaswatus, siis on ju veel olemas mitmed muud töowäljad, kuhu võib rakendada ülewoolawa, noore jõu warwaste sõrmedest — kogu kehast.

Mjud ei pruugi selle juures suugugi jääda tegemise: iga tööbala wajab kombinatioone, võib laieneda, süweneda kui tema kallale asub leidlik juht.

Wõtame kalapüügi. See võib toita meest ja naist ühtlasi.

Wiru rannas käib üks akadeemilise haridusega abielupaar järjekindlalt kalal. Saab saagina silke, ahwenaid, lesti, kohakala ja ifegi lõheid.

Püügi õhutaja ja algataja on just noor naine, keeleteadlane.

kiuste, ma pean minema, ma ei saa teisiti. Juba tüütuseni on korratud, et naise elu põhjalikult on muutunud, mida ei salga ka vastasedki, kuna ülesanded üksikus majapidamises järjest kahanesid, üldsuse täita jäid. Naise tööjõud vabanes osalt ja seda tuleb kasutada mujal. Põhjalik pööre rahvamajanduses ei jätnud ainustki naist puutumata, olgugi, et meie päevil see protsess veel lõppenud ei ole ja uute saaduste valmistamis- ja tarvitamiskujude kõrval üksik majapidamine edasi kestab, kus veel miljonid naised tööle on rakendatud. Kuid perenaine, majaema on ka ummikusse sattunud. Parema alghariduse levinemisega käib kaasas püüd enesele aru anda oma elu sihi ja ülesannete üle, ei rahuldu keegi nii kergelt piskuga. Naise elu hädade algallikana osutus ajanõuetele mitte vastav haridus. Algas naise võitlus parema hariduse eest. Mõnel pool hiljem, mõnel pool varem, siin paremate tagajärgedega, seal pahematega.

Üks huvitavamatest peatükkidest naisliikumises on võitlus kõrgema hariduse eest. Meie noored ei aimagi, kui kibe see võitlus oli. Misuguse pilke osaliseks said meie esimesed teerajajad! Eesti naine oli teelahkmel, kas kuulda seda sisemist hüüdu, mis teda kutsus uutele otsimistele, mis teda kihutas haridusprivileegiume murdma, või alistuda oma senisele saatusele, olla rõhutatud rahva rõhutum liige, surutud kitsastesse raamidesse. Naised tundsid instinktiivselt, et aeg neile appi tuleb, et nad omale kätte võidavad paremaid võimalusi. Ja naisele avanesid kõrgemate õppeasutuste ukсед ja kus nad veel kinni, seal avanevad nad kindlasti.

Naisliikumist kannab veendumus, et naine oma isikuväärtust tipuni arendab, samuti oma tööd ühiskonnas seesmise vabaduse ja enesemääramise põhjal, ja et ta tänapäev seda saavutab osa võttes täiel määral vaimlisest kultuurist ja tegelikult kaasa töötades ühiskonna töös, kutse alal ja avalikus elus. Sellega mur-

rab ta mehe ainuõiguse ja ilma võitluseta ei tahetud midagi käest anda. Üks abinõudest naist eemale tõrjuda tööturult ja avalikust elust oli, teda tembeldada värdjaks, kes kaotab oma „naiselikkuse.“ Iga vabama samm ja mõtteaval- dus oli kombevastane ja ebanaiselik. Ei tunne meie ise küll normaalnaiste hulgas ühtki, kes tahaks mees olla. Palju jõudu on selleks asjata kulutatud, et ülekohtuseid hinnanguid ja tõendus tagasi tõrjuda. Gertrud Bäumeri ja teiste südameverega kirjutatud tööd on meid toetanud meie uss, et oleme õigel teel. Fredrika Bremer, Rootsi naisliikumise juht, on meie vastust tabavalt ära ütelnud: „Kui mul lubatakse inimene olla, siis on mul suuremaks heaksmeeleks naine olla!“ Üks vaimukas naine, Cosima Wagneri ema, ütles kord, et kõige kultuursem naine, just oma kultuuri tõttu, järjest olulisemalt n a i s e k s muutub oma tundmise ja mõtlemise viisis. Erapooletu on ainult keskpärasus.

Kuid pole siin koht minevikku vaadelda — Eesti naine on ülikoolis. Eesti ülikool on juba mitu lendu ellu saatnud ja terve rida akadeemilisi naisi töötab mitmesugustel aladel. Ei tohi unustada, et meie elame pealesõjaaegses õhus, et valitseb veel korralagedus majanduslikus elus, et rõhub kibedam tööpuudus. Mind isiklikult riivab alati suure ülekohtuna asjaolu rõhutamine, et tööpuudus ennast ka intelligent töötegijate juures tunda annab. Kas neil on eesõigus lahedama elu peale, kui rahva enamus puudust kannatab? Ei, tuleb leppida nende „vähetasutavate kohakestega“ kuni üldisel jõupingutusel targa aju ja tugeva käevarre kaasabil meie elu paraneb ja inimvääriliseks muutub.

Pioneerid võitluses naise kõrgema hariduse eest ei mõtelnud nii palju aineliste hüvede peale, mida ülikool võimaldama pidi. Ei olnud tol korral sagedasti nähagi, kus oma oskusi ja teadmisi kasutada saaks, tuli alles veel lahinguid pidada, et mõnele kutsele juure pääseda. Vaimlised tarvidused olid tärpanud,

Kunagi pole talle uni liig magus, et tõusta hommiku- fuses hämaruses ja minna soojalt woodist large meretuule kätte. Võrke korraldab ta nagu eht kalur wilunud, nobedate liigutustega ja asjatundliku ilmega.

Kes teab, kas andub ta kunagi sellase innuga sõnajuurte ja tüvede püüdmisele keeltesügavustest?! Eht oleks temast meile kujunenud filmabaistew kalaasjanduse eriteadlane? — Takistas wist walehäbi: meil peetakse weel ifka sõnajuurte püüdmist au- samaks, tähtsamaks tööks, kui kalapüüdmist. —

Endine Wene printses abiellus Pariisis rätse- paga. Lehed kriipsutawad sündmust eriti alla. Mis jaoks? Kõik on korras. Noore rätsepa süda ajub just samal kohal, kus mõne noore krahwigi oma.

Ja tufsub eht weel tugemamini . . .

Wõib olla on printsesil just kõik loomulikud eel- tingimused heks, et saada wõrratult loojaks moe alal ühes oma elukaaslasega.

Oleks meilgi igal inwidiil, üksikolemusel jul- gust haarata energiliselt finni sellest tööst, milleks tal olemas kalduwus ja tõeline and, siis oleks palju wä- hem pettunuid, vähem pahatu julisti kodumaa olude siunajaid, vähem kaugele igatsejaid . . .

Siis eelistaksime ennem ülesharida Maarjamaa foid ja häwitada kapsausse, kui korjata Brasiliias kohwiube wõi tappa Austraalias jäneseid.

Soolsa töö eest suudab kodumaa meile kahtle- mata anda igapäewast leiba, — kuigi wõrdlemisi lihtsal kujul.

Käo Orwik.

neid tuli rahuldada ja suurendada. Töö juures kasvas julgus ja osavus. Töö juures ununeb üksiku isiku pisikene mina, õpid tundma elu arenemiskäiku, õpid mõistma ennast oma tagasikiskuvate ja edasiviivate külgedega. Arenenud naine elab oma elu kõrgemal tasapinnal ja ühiskond rikastub uute vaimliste tüüpide

võrra, olgu tal leivateenistuseks ükspuhas mis töö. Meie, naised, usume, et kanname erilmet, mille pitsatit kord oskame vajutada igale tööle ja toimingule. Praegu meie seda veel ei oska, üksikud väljaarvatud. Nüüdisaeg veeretab meile rohkesti ette kokkupõrkeid eluga ja iga-suguseid muid raskusi, millede lahendamisel tu-

Kooliõpetajate juureturjus Tartus 5. algkoolis, pr. Mari Raamot'i juhatusel.

Oh kodumaa!

3

Kui ta poolteise aasta pärast uhkes lipniku mundris, efi-meje sõjaväeljal saadud aumärgiga ehitud, esimest korda koju külla tuli, oli vanemate rõõm poega tervelt jälle nähes piivita, ja kõik külarahvas tõttas vaatama ning õnne soovima. Minult Lindi perenaine jäi külmaks ja osavõtmataks, ja targutas iseeneses:

— See vene ohvitseri seisus küll suurem asi ei või olla, kui juba Johannit saarnased ühtjad poisid ta kätte saavad. Hea, et Milda nendega tutvust ei saanud teha. Mõistvas on tal igatahes paremad võimalused kui siin.

Kui Johann tagasiõidid puhul jumalaga jätna tulles küsis, kas ta Mõistvas, kuhu ta teenistuse ülesandel sõitis, ka Milda peats külastama, ja vasti kodust midagi kaasa viima, läts Lindi ema hirmus ägedaks:

Midagi ei olewat wiia ega võluda, mida ka kirjutada ei võiks. Wäga rumal ja pealeliikiv olewat teda seal suurte raskete majas ehitada, ja võib olla piinlikku seiskordada wiia... parem kui igalüks ise omaette elab ja talitab!

Jätka veel ei lähenemud sõja lõpp. Sajad tuhanded langesid võiduta ja otstarbeta. Raskelt rõhus see meeletu tapmine rahwa peal ja tegi kõikide meelesolu järjest raskemaks. Muutust oodati tüdimusega, kuni ta tuli ennenägematu

pöördega. Valitus langes ja keiser sunniti troonilt astuma. Pealimas tees ja lihas, ja üks ärev sündmus ajas teist taga. Pärnugi, mis oma kauguse pärast alati parem oma tagaalu alal hoida suutnud, ulataskid viimaks ärevuse laineid. Ka sin tähtsus ühel päeval lüüri õudsest karest ja segadusest.

Õhmatanud inimeste hulgas jooksid mõõda tänavaid, kurjad hääled rõkkasid ja püüspaugud põrisesid.

Mõnigi ülemus, kes seniajani ainult farm ja hoolimata käskija olnud, saadeti oma marruistatunud alamate poolt furma. Saabusid, nagu igal pool, sõdatite ja tööliste nõukogud, ja kõneldi, arutati ning õhustati terve pilli hurvi, ilma et midagi uut ja paremat oleks tekkinud.

Õnneks ei tulnud ka liig palju pahemusi, sest et mõned arutamad rahvamehed jekka astusid ja tagaalu jõudsid hoida.

Sügisel aga läts õht kuumaks. Venelased õhustasid mitte enam sõdida ja ammugi mitte meie maad kaitsta, millega neil midagi tegemist ei olewat. Nad ajusid oma maale tagasi minekule. Enne aga õhustasid nad võimalikult kõik ära hävitada ja maataja teha, mis maha jät, kõik kadub lõhkuda ja tagavarad laiasti pilduda.

Paar wäiksemat sõjalaewa, mis Pärnu sadamas seisid, lasti ühes mõne lähedal seiswa eralaewaga õhku, ja kawat-

mis kultuurinimesele kaugeltki mitte esimese järgu tähtsusega. Lohutuseks olgu meile teadmine, et teadusilmas sagedasti just kõige suuremad vaimud puuduses on pidanud elama, kaasaegsete pilke ja arusaamatuse all kannatama ja nad on siiski oma suuremata töid loonud. Ka Hella Matto nõuab, et meie „hariduspoliitikutel tuleks suuremat tähelepanu pöörata „meie kutsehariduse levinemisele.“ Aga, kas siis ülikool kutset ei anna, ette ei valmista praktilisele elule? Arstid, kohtunikud, mitmesugustel tehnilistel aladel töötajad jne., kas need ei ole kutsetöölised? Ülikool nõuab ja edendab just spetsialiseerimist, et iga üksik seda edukamalt ja iseseisvamalt töötada suudaks. Ei leidu ülikooli maailmas, kus enamus ei töötaks just praktilise otstarbega, ja mis sellest kahju? Inimesed lähevad ellu suurema vaimlise baasiga.

Meie oleme uhked oma ülikooli peale ja tõesti kurb oleks Eesti riigis ilma temata, kuid ärgem teda liiga idealiseerigem õppehulimuliste kulul. Teadus ei ole veel nii kaugel, et eksimata valikut andekate ja mitteandekate vahel võimaldada. Ja kui meie kodukasvanud abinõudega vahet teeme, siis hakkame professoritest peale. Kas on kõik teaduse kõrgusel? Meie professorite ülesanne on ülikooli teaduslikult nii kõrgele viia, et seal kellegil võimalus ei oleks ilma tõsise pingutava tööta aega surnuks lüüa. Praegu on mõned professorid osanud oma auditooriumist eemale peletada teadushimulisi noori

oma igavuse ja teadmiste primitiivsusega. Rohkem peaks meil olema teadushimulisi professoreid, kes oma eeskuju, suure eruditsiooni ja tõsidusega noori virgutaks kõrgemale püüda. Miks meie siin ei nõua: keskpärasused ülikoolist välja. Jah, kahjuks on meil veel küllalt lolegelejad ülikoolis, mehi kui naisi, palja moraliiseerimisega ei saa meie sellest aga üle, selle nähtuse juured on palju sügavamal. Ootame uut renaissance'i, uuestsündi terves ühiskonnas. Joobutakse tõeasjast, et oleme võõraste surve alt vabanenud, kuid ei märgata, et oleme hullemale vastase küüsis. Hirm väliselt mitte ajakõrgusel olla piitsutab nii mõndagi tegudele ja väljendusele, mis vastolus meie tõuga ja sellepärast näeme oma hulgas neid kultuurinimese karikatuure. Närvilikud rabelejad, segased, — pole meie veel leidnud oma õiget elamisstiili. Noortel raskendab lisaks veel õige suuna leidmist nende seksuaalne mina. Sooviks, et meie rutemini läbi põeks noore riigi iseseisvuse lapsehaigusi, sest kindlasti tunneb nii mõnigi oma jõude silmapilkudel nende naeruväärsust. Kui aga logelemisest ja lodevusest kõneleme, siis hakkame alati meestest peale, kelle käes veel tänapäev võim, sest nii kuidas nõudmine, nii pakkumine. Olen rääkinud nii mõnegi naisõliõpilasega, kel elupõletaja kuulsus. See on sagedasti vaid mask, mis varjab edasirühkijat, aadetega ja huvidega inimest, kes otsimise teel. Sooviks, et aeg kiiremini kätte jõuaks, kus meie noored oma maski kõrvale saaks heita ja

peas, nagu teadartel teise rahvas nende vaudititvõid nimetas.

Rahvas vaatas neid vaikelt, sõnalaukumata, ja sõjameestel paistis nagu hirm pilgus, seda tumma maski nähes. Kui nad aga linna alla jõe peale jõudsid, mis veel tugeva jääkatte all puhkas, tõlas neile pidulik tere tulemast vastu, kuna suured saffa kivitu kellad, mis kogu sõja aja tummalt seisnud, võimsal kõlal helisema ja hülidma hakkasid. Saffa majade ees seisis kogu ehitatud härrasvägi. Valges viides neid ja lapsed puistastid rohelisi õisi ja annetasid „päästjatele“ lilli.

Kõõm oli suur, sest enamlaste hirmutasele suurtegeudele, mis neil Pärnus küll, õnnets, tegemata jäid, oli nüüd lõpp.

Elu oli nüüd jälle hädaohuta ja inimesed asusid rahulihelt oma toimetustele.

Uga peagi nähti, et sakslased mitte ainult vabastama, vaid oma harjunud kumbe jävele ka jälle vallutama ja valitsemisele olid tulnud.

Mitte ainult ei lepitunud nad meie maa ainelistate varandustega, mida nad suure hooga kottu võtma ja välja vedama hakkasid, vaid asusid ka kõlde vaimuelu ja iseloomist piirama ning liigendama, ja see tekitas neile rahva seas tänu asemel viimust ja vaenlust. Sgatsusega hakati ootama, mil nad jälle minema hakkavad. Nende teinut

valitlust ei uskunud ega lootnud kõigi Saffa kaaskodanike tude kinnituste peale vaatamata, ükski eestlane. 1918. a. juune lõpus oligi suurel ilmasõja väikjal sakslaste suur võim ja vägevus otjas ja meiegi maa neile vabanemata.

Wahupeal olid paljud eestlased Wenemaalt ja Saffa tungisti koju jõudnud. Paljud waenlased aga itka veel piiri taga. Viimaste seas oli ka Lindi Wilda, kes foodjal ajal ema poolt toetatud kõrkuses põlatud naabri Juku abi koju pääsemiseks ära põlgas ja pärast mitmesuguste takistuste pärast enam tulema ei saanud, jäädes kõrkuga halbade juhtumiste kätte.

Wihel Lindi naisele oli aga nüüd footu meelest läinud, et tütar ka oma tungival footul Wenemaal oli saadetud ja kõrkide teiste nõuandmistate vastu sinna jäänud; ja et ka ise naabri pojale põlgatavalt ära oli teelanud ka kõrgele tütrele tuldagi läheneda või kottu puurtuda.

Nüüd, omas ahastuses ja libedas südamevalus, käis ta igapäev naabri majas kaebamas ja ette heitmas, et teegi õigel ajal nõuks ega abits pole olnud last hädaohu eest ära tuua.

Punapea Johann sai ägeda süüdistuse osaltteks, et ta ise Wenemaal põheneedes Wilda linna hoolimatusega maha jättnud.

— Kui sõjamees, kes olusid pidid tumma, võets ja teda

ennast varjamata tohiks avaldada. See aeg jõuab kätte, kui terve seltskond jälle huvi tundma hakkab vaimliste küsimuste vastu ja raha ebajumala järilt tõugatakse. Üks osa teise järele langeb meie vanalt elamiskujult, otsime uut ja peame teda leidma.

Keskkoooli lõpetaja astub ellu, pimestatud oma näilisest vabadusest. Tal on ainult olemas suur igatsus edasi jõuda, oma iseseisvusele teed rajada. Noorusjõud pakitseb temas, ükski takistus ei paista ülesaamata.

Hea on, kui leidub nõuandjaid, kes hoiatavad eksisammude eest, mitte õige elukutse valiku eest. Mis aga ka sest, kui liiga kõrge lend ette võetakse? Meie, naised, tahaks just eneses arendada julgust ja algatusvõimet, hukata ene-

ses kõhklemist. Kõrgem haridus on ikkagi suur väärtus. Mittelõpetajad kaoks siis, kui meil oleks võimalus ette oma tulevikku teada saada, praegu ei tea ükski ülikooli astuja, kas ta suudab lõpetada või mitte. Meie, naised, küsime kõige pealt, kui seda küsimust üleüldse nii ülesseada tohib: mis otsivad kõik need keskpärased, logelejad mehed ülikoolis? Kui nende ridades puhastustöö läbi viidud, siis teeme seda ka eneste hulgas. Praegusele tasapinnale vastab veel iga tütarlaps.

Meie aga sammume vastu helgemale tulevikule, naine-kodanik, naine-ema, naine kutsetööline, väärtuslik ühiskonnale, kellele vajutab oma eripitsati, väärtuslik oma sisuka eluga. Jõudu otsimiseks!

M. Kurs-Olesk.

Tänapäeva Austraalia naine ja ta ülesanded kultuuri töös.

„Baba Maa's“ nr. 95, 24. apr. s. a. leidsin kirjelduse Austraalia olude üle. („Zäneseüttide maa.“)

Muu seas kirjeldab autor ka Austraalia naist ja teeb seda järgmiselt:

„Enesest peavad daamid suurt lugu. Nad leiavad, et austraallased on kõige enam arenenud naised. Kuid meie näeme kohe, milles seisab see „arenemine“. See on oskus elu võimalikult lõbusa ja kohustvõtta ära võeta, püüdes kõigile meeldida ja ilu olla. Mõib ütelda: Austraalia on omamaa naistele para-

diis, naine on ennast valitseja süüfõrda astunud ja „üksil seal. Mees jumaldab ning austab teda, täidab kõik ta tujud, ehk teda kui nufufest.

Austraallanna riietub hästi, moemõistus üfifute daamide vahel läheb naeruväärt väillusteni. Seltskonna creme de la creme teab, et kõigi filmid nende peale pöördud, nende toaletid omavad ainet elavaks mõttomahetuseks, neid kirjeldatakse ajalehe weergudel viimse peenuseni.

Ilus riietus vajab ilusat kandjat, ning iluduse

kas väevõimuga pidanud kaasa võtma, kui lapsel omal veel õiget arusaamist hädalohtudest poleud... Njade tahtmise järele pidid koguni ta peigmees olema... ja peigmehe esimene ja pühim kohus on ometi pruudi eest muretsema... — noomis ta nuttes.

Kirsi ema ja poeg vaatafid lõpmata imesustes üksteise silma, ega juutuud, kõige kaastundmuse kiuste, mis neid meeltheitva naabrinna vastu tähtis, naeratust tagasi hoida. Aga õigeks teguhemiseks oli nüüd liig hilja.

Kui Johann suvel väeteenistusest vabanedes toju jõudis, oli ta, sest et ju kaastajad mingit Eesti wäe olemasolemist ei lubanud, isa hõltsis jälle kalapüügile ajunud.

Silgijel, pärast kaastaste lahkumist aga, kui meie wabadusvõitlus uuesti fiseftunginud enamlaste vastu algas, oli ta üks esimestest lipu alla tõttama.

Nüüd algas tõine heitlus isamaa ja rahwa olemasolu eest. Nüüd ei taebanud kaastwad wanemad ja omased enam, nagu tehti ilmajõja ajal, waid püüdsid kõik lahukumiskurbust maha surudes minejaid ainult waimustada ja õhutada.

Ka Kirsi mamma oli rahuline ja kindel, ega nutnud, nagu esimesel korral. Lahkete naerule end fundides tahtis ta Jumala nimel oma ainja lapse teistele kangelastele lihts, kes pea paljaste kättega esimehe wihase illewõimu meie

maalt tagasi tõrjusid ja enamlaste hirmkatele tegudele meie kallil kodimaal lõpu tegid.

Wahjus wõitluses pidid paljud oma noore elu isamaa altariile ohwriks andma. Miesjäänud kaastajad kaastid nad aupaikudel ja leinamuusikal igalõhte oma kodu mulda wiimisele puhketaigale. Leinahellidel wõeti nad jaamades wastu ja kanti sõjaväe saatel matuseadadele.

Pea ühte päewa ei mõõdunud, mil mõnda wõitlejat ka jõeäärsele Wana-Pärnu furnuaiale wiimisele uuele ei fangitatud.

Need kõik olid ka leinapäewad pehmele ja kaastundelisele Kirsi mammale.

Õht ta oma poeg, talle pärast ta igal tunnil ja päewal ristis kätel ja wärijawal fudamel oma arnija taewatjaga kauples, küll fenajani õnnelikult wõidelnud ja terveks jäänud, jagas ta ometi kõigest fudamest teiste emade kurbust, kätis leinawongis ja aitas truuisti igal hauld kaaja nutta ja longenuid lilledega ehtida.

Ühel wiimastel wihafematel heitluse päewil aga kanti Kirsi noormeesi raskest haawatuna lahinguplatfild ära.

(Järgneb).

Elisabet Aspe.

saavutamiseks teeb naine kõik. Euroopas kultiveeritakse lomulikke ilu eesrinnas, siin ei viitsi naine end waevata võimlemise, plastika ja õige kosmeetikaga. Tahetakse ülevõõ uuajaks saada, vaheajada nagu ja soengut nagu riideid. Seda võimaldab hiigla suur värv, shingid, puudri ja kreemide lapp, mis buuaari paaritiki moodustab. Daamid on võõbatud kui värsked lihavõttemunad.

Austraalia naine harrastab sporti: mängib tennisit, golfi ja kõiki sorte „ballisid.“ Võhustustest eeliskatalakse teatrit ja kino, viimane algab juba hommikul vara. Palju aega lamatab daam end rõdul, luges romaane ja lehitsehes moelehti. Siis on käskijanna eriti tujukas, mida waene majateenija oma nahal tunda saab. Minu naine oli mõne aja majateenija, ütleb, et see viimane amet olla, parem oleks u. l. k. pühkida ehk peju pešta. Ei suuda alla suruda enesetunnet, kohaneda proua tujudele, ning mis tarvis? Tunned tihhti, et oled waimlikelt pea võrra kõrgemal omast käskijannast, kes peale Austraalia midagi kuulnud ei ole ja kuulda ei taha.“

Selle kirjelduse järele peab eemalseisja tulema arvamisele, et kõik Austraalia naised on tühihed, kergete olemused. Nende ainuke elusihit aga hästi riietumine ja lõbude tagaajamine.

Informatsiooni hallikas on eelnimetatud artikli autorile nähtavasti ta oma naine. Olga ka sellel „waimlikelt peavõrra omast käskijannast kõrgemal seiswal daamil“ ei ole mististi (wähemalt artikli järel otustades) Austraalia naistega muid wahelordi olnud, kui see mis tawaline tööandja ja töötegitaja wahel.

Kuid — kas ei tule informatsiooni, mida majateenija omast perenaisest annab, weidi ühetülgjests lugeda?

Loen peaaegu oma aukohtu jaoks tutvustada, vähemalt „Naiste Hääle“ lugejatele, Austraalia naiste seda osa, keda kas eelpoolnimetatud artikli autor ei tunne või mingil muul põhjusel lihtsalt nimetamata jätab.

Need on need naised, kes otse ennatjalgawalt tööd teevad, et tõsta oma kodumaa kultuuri ja et kätte wõidelba siinsetelelegi naistele tegelikult neid samu, ühiseid meestega, kodanikuõiguseid, mis neil teoreetiliselt juba ammu olemas. — Muudugi, nagu igalpool üle ilma, nii on ka siin peale sõda kaswanud suureks tung lõbutsemise järele.

Kohalik iseäraldus on aga see, et siin sellest lõbutsemisest mitte ainult keskklassi või töusikute kibi naised ükki osa ei wõta. Ei, pea samal määral — olgugi teistfuguses ümbruskonnas, lõbutseb liht tööliste naine wõi tüttred. Ning just wiimaste juures wõtab see tihti meile, eurooplastele, eemale tõutawa kaju.

Kõige karjuwamate wärwidega määrab oma nagu siin tihti just nõndanimetatud alamkibi naine. Tema on see, kes kõrtidest omale lõbu otstib. Tõesti, kusagil mujal pole ma näinud tänawail niipalju jooõnuuid naisi liikumas, kui siin. Ja mis puutub riietesse, siis

peab imestama, kui wõrd hästi siin riides ka kõige wiltsam päewatöölise naine ehk tütar. Ning just nendes lihtides juhtub seda, et mees hommikuti, enne kui tööle läheb, naisele hommikueine wõodi toob. Ja omal tööst wabal ajal diendab mees igasugused koduseid majatalitust ning tihtipele peseb naise ja lastele pesugi selga.

Siinsete kes- ja eraldi intelligent kibi naiste juures näeme aga juba hoopis teist pilti. Kõige saqedamini teeb majaperenaine kõik kodused talitused ükki ilma wälise abita. (Teenijad on kallid ja üldse raske saada). Siin ei ole see mitte midagi erikummalist, kui daam, kes õhtul oma luksus-autos teatrisse sõidab, päewal on oma korteris pörandaid polleerinud wõi perele pesu pesnud. Intelligent Austraalia naine ei põlga koduseid, lihtsaid töid, waid loeb seda iseenesestki mõistetawaks. Mäletan, ühel akadeemilise haridusega naiste kooswiibimisel puutusin kokku ühe naisarstiga. Muuseas küsisin, kas ta omal alal töötab. Wastas, et warem töötas, aga sest ajast peale, kui abiellus, enam ei saa „sest kodune majapidamine wõtab kõik aja ära. Ma ükki, teenijat ei ole.“ Kuid, peale nende, kes töötawad ainult kitesastes, kodustes piirides, on tänapäewal Austraalias tuhandeid, wõib olla, kümmed tuhanded naised, kes igauks omamoodi, erateel ehk organisatsioonidesse liidetud, kõik teevad, mis nende wõimuses, et inimsugu wastuwia paremale tulewikule.

Algame kas wõi sellega, et Austraalia kõige parem riisikaswataja on naine. See daam (miss Grant, Deeton) on aastate kaupa omas farmis kohalike riisifortide parandamise kallal ametis olnud, ning uurinud, misfugune maapind kõige paremat saaki annab. Ning tagajärg on see, et tema kaswata tud riisi loetakse praegu Austraalia kõige paremaks jaaduseks.

See on ainult ühe, ükkitu naise töö mille tähtsus ta kodumaale aga wäga suur.

Edasi, wõtame näit. haigemajade ülewalpida mise küsimuse.

Siinset haigemajad (ka kõige suuremad) ei saa oma kulusid kaetud, mitte riigi- wõi omawalitsuse asutuse poolt, nagu näit. meil. Nad peetakse ülewalt eraihtute annetustest. Riik (ehk omawalitsus) annab küll abi, aga ei ialgi rohkem, kui selle summa suuruses, mis kokkutulnud eraannetustest. Ning peale haigemaja personaali, s. t. arstide ja õbede, on just oma ringkonna naised need, kes selle raha ühel ehk teisel wiisil kokkukorjavad. Nad seiswaw korjanduskarpidega tänawatel, käiwad nendega majast majja, ehk koridawad pidusid, bazaarisid, tantsumõhtuid. Siinsetes lehtedes on päris harilik näha kuulutust, kus antakse teada, et selle ja selle hospitali tants on seal ja seal. Ma ei kujuta endale ette, et meil sarnasel wiisil ühkti haigemaja wõiks ülewalpida!

Eraldi Sydney naised on aga weel kaugemale läinud. Nad asutasid stia oma haigemaja ja ambulatooriumi, nõndanim. Rahel Fõsteri nimelise asutuse. See töötab kõige waesemas linnajaos ning

ümbruskonna naised saavad sealt abi ja rohtusid õige määrese taju eest ehk tarbeksil isegi täitsa ilma. See eelsoolnimetatud asutus ei saa kuusagilt toetust ja peetakse üleval ainult eraannetustest. Nagu kuulsin, olawat ka Melbourni naistel samajugue asutus, mis aga wanem ja weel palju laiemal määral töötab, kui see Sydneys.

Siis ei wõi ma weel nimetamata jätta, et siinne „Punane Rist“ peaaegu täiesti on naiste asutus. Zuhatus on täieliselt naiste käes ja oli seda juba maadima sõja ajal, kus Austraalia Punane Rist niihästi lohinguwäljadel kui ka selajataga tähelepanemise wääri palju abi suutis anda.

Praegu on siinse „Punase Risti“ juures eraldi hästi korraldet „noorte osakond“ miilesele laharted lapsed on koonidunud.

Beale selle on Austraalia naistel terve rida organistatsoone, mis osalt kohalike, osalt ülemaalise wõi rahvuswahelise iseloomuga.

Õsa nendest seisab usulisel, teine, kaugelt suurem hulk, täitsa ilmalisel alusel. Esimeste hulka kuuluwad mitnejugused katoliku usu munkade ühised, siis „Pääsle armee“ ja teatud määrani wõib siia lugeda ka Am. Kristl. N. Naisühingut.

Meie eestlased oleme praegusel ajal wõrreldees paljude teistega, usuwaene rahwas. Wõib ütelda, et tihti näit. meie haritud kihtides isegi teatud eelarwanist tuntakse usulistel alustel seiswate ettewõtete mastu. Ning usun, et see seisukoht meie kodumaa olude juures, kus kirik alles tülitseb dogmade kallal, ja weel ei ole osanud teed leida hulkade sotsiaalsete hädade juurde, küllalt põhjendatud on. (Järgneb.)

Dr. K. O.

KROONIKA

Rahvuswaheline majapidamise õpetuse kongress Roomas.

14. novembril astub Roomas kokku arvu poolest neljas majapidamise õpetuse kongress. Esimene sarnane rahvuswaheline kongress peeti ära 1908 aastal Fribourgis. Sellest oli osavõtjaid 600 ja esitatud olid väga paljud riigid. Kongressil asutati Rahvuswaheline majapidamise õpetuse büroo, kes kongressil algatud küsimusi edasi arendas ja ühtlasi ette valmistas teise kongressi, mis ära peeti 1913 aastal ja millel olid esitatud 15 riiki. Sõda katkestas algatud töö ja alles 1922 aastal peeti järgmine kongress Pariisis. Kongressile olid saatnud oma esitajad 35 riiki, osavõtjaid oli üle 3000. Kongressiks oli korraldatud näitus, mis näitas kõiki edusamme majapidamise ja selle õpetamise alal, mis viimase aja teaduse ja tehnika mõjul võimalikud olnud.

Järgmine kongress otsustati ära pidada Roomas ja nüüd on selle aeg siis juba kindlaks määratud.

Naiste otstarbekohane ettevalmistamine majapidamise tööle on tähtis rahvamajandusliselt seisukohalt, sest on kindlate arvude najal selgeks tehtud, et naised valitsevad majapidamise raha näol 60 protsenti kogu ilma sissetulekust. On selge, et selle hiiglasumma otstarbekohane kasutamine oleneb naise majapidamise oskusest. Majapidamise all laiemas ulatuses tuleb aga peale selle veel mõista naise perekondlist ehk kasvatavat mõju ja ühtlasi eriti viimasel ajal ikka tarvilikumaks muutuwat oskust kooskõlastada oma kutsetööd teenistuse mõttes koduse majapidamise ja perekondliste ülesannetega.

On selge, et eelolev kongress omab suure tähtsuse nii majandusliselt kui sotsiaalselt mõttes.

Ühenduses kongressiga kavatakse ka seekord pidada näitust.

Kongressile on kutse saanud ka Eesti valitsus. On enesestki selge vajadus saata sellele kongressile, kus majapidamise õpetamise alal arutusele tulevad kõige viimased kogemused ja leidused, vähemalt ühtegi esi-

tajat. See peaks loomulikult olema naine ja eriteadlane. Kuid vaevalt on meil lootust näha sel kongressil oma esitajat. Kuuldavasti on haridusministeerium juba otsustanud kongressist mitte osa võtta, ehk teeb seda põllutöministeerium, kes vist küll esimeses jões kongressist peaks huvitatud olema. Eraorganisatsioonidel aga, keda huvitab kongressi ala, puudub aine joud sellest osa võtta.

Algkooli eriülesanded naishariduse alal.

Saksa riigipäev on vastu võtnud järgmise järeloomamisyäärilise otsuse: Paluda haridusministeeriumi, et see teeks korralduse, mis võimaldaks asjast huvitatuile ja selleks kohastele naisõpetajaile algkoolides teha katseid ja välja töötada ning leida uusi teid, mis ära määraks eriülesanded, mis seab just tütarlaste haridus ja kasvatus algkoolis.

Naistöliste palgad Kreekamaal.

Vist kusagil Euroopa maal ei hinnata naiste tööd võrdlemisi meeste omaga nii madalalt kui praegu Kreekas. Nii võivad näiteks tekstiiltööstuses täitsa väljaõppinud naistöölised teenida parimal juhusel kuni 40 drahmi päevas, kuna sealsamas päris oskamatud õpipoisid, kes ainult pakkimistööd teevad, teenivad 50 drahmi. Samuti on seebitööstuses naiste kõige kõrgem palk 20 drahmi, meeste kõige madalam aga 40. Toiduainete tööstuses on naiste kõrgem nädalapalk 200 drahmi, õpipoisi oma aga 450.

Argentiinia abinõud naistega kauplemise vastu.

Rahvasteliidu sellekohase komisjoni materjalide arutamisel on Argentiinia vabariik hakkanud tarvita- ma valjuid abinõusid naistega kauplemise vastu. Teostatakse juba paar kuud valju kontrolli kõigil sissetulevatel laevadel ja selle lühikese aja jooksul on, nagu kirjutab „Times“ kinni võetud 100 naistega kaupjat. Uskumata arv meie ajal ja ühtlasi kohutav pilt meie aja kõlblusest.

Sügis aias.

Ei osta enesele dieti otte kujutada meeldivat kodu ilma wiljapuu aiata, nii hästi maal kui linnas, iseäranis aga maal, kus aiamaa soetamine ei ole seotud juuremate raskustega. Wiljapuu aed on koduse iluks, näidates juba eemalt, kes seal elavad. Ja aiast saame ju nii mitmekesist toiduwaheldust, nii hästi toorelt kui ka konserveeritult kogu aasta läbi. Kui me tahame näha terweid ja tugewaid järeletulijaid, siis ei tohi kodu ümber puududa aed, sest puuwili ja marjad on lastele tähtsad toitained; kui tahame olla ise töötas ja elurõõmus rahwas, siis tarwitame puuwilja, mis saadud oma aiast; kui tahame muuta kodumaad armisamaks, küla kenamaks, siis asutame kodu ümber puuwiljaaiad, uputame oma elamud kõigewähemalt ühe korra aastas õitemerde, ja elame roheliste saartena keset lohkawaid wiljawälje.

Sügis on aeg, kus peab mõtlema aia peale, ja kui aeda veel ei ole, nagu seda on paljudel asunikudel, siis tuleb tingimata walmis waadata aia koht, tuleb teha tarwikud eeltööd ja asutada puuwilja aed. Suurele osale taluperemeestele võib praegu kõigest otteheidet teha, et nad liiga wähe kaswatavad puuwilja kui ka marju. Tihti on see, mis leida taluwiljapuuaiades, veel ka alamäärtusline, kas sordi juhtes, või on aianduses niisuguseid eksijamme tehtud, et me head ja ilusat saaki ei saa.

Praegustes wiljapuu aedades kaswatatakse peaaegjalikult wiljapuudest õunu, pirne, kirse, punaseid sõstraid, karumarju, wabarnaid ja maasikaid. Nendest puuliikidest ehitatakse küll, kuid korraldamist, wana- de asemel uute istutamist või jündsiale paigale uute puude ja põõsaste soetamist peab aiaomanik tarwikuks, kui ta hoollega oma aias järelewaatust teeks. Harilikult istutatakse kaks korda aastas, sügisel või kewadel, selle järele, misjuures on aiaasutaja tingimused, silmas pidades ka ilmastiku seisworda. Kergema maa juures soovitatakse küll sügisist istutamist ja võimalikult warajast, et puud, põõsad ning taimed jõuaksid talwe tulekuni juurduda. Raskemas maas tuleks istutamine kewadeks jätta, sest wäljawõtmisel wigastatud juured hakkaksid niiskuse käes mädanema. Üldse tuleb maad, millel kawatsetakse wiljapuid või põõsaid istutada, juure ettewaatusega walida, iseäranis, kui mõeldakse

juuremal wiisil aiaga tegemist teha. On aga koduse aiaga tegemist, siis peab tahes või tahtmata leppima sellega, mis meil on, olgu ta siis tuiskaw liiw või plink sawi.

Üksikute maa-likidest on wiljapuuaiad tarwis kõige kohajem sügawapõhjaga mulla- või liiwafegane sawimaa. Puudub meil niisugune muld, tuleb iga teist maad niisuguseks harida, samuti parandada wäetisainetega, tarwitusele wõttes kohaseid maaparandus- töid ja wiise. Töö on tõesti mõnes kohas waewarikas, kuid aegamööda tasub aed waewa täiesti.

Kes hoollega aiatööd tahab teha, see muretsseb omale jels teadmisel sellekohasest kirjandusest või kirjustelt. Siinkohal kohal olgu tähelepanu waid pööratud toimingutele, mida tuleb sügisel aias teha, et hoiduda juuremate wigade eest, mida pärast wähe parandada. Meie wanemates aedades liikudes wõime nii mõndagi tähele panna, mis wõiks olla õpetuseks. Sage- dasti on aedade asutajad olnud pealiskaudsed ja ka asjatundmatud töös ning pole toiminud kindla plaani järele. Dige tihti awaldub mitteteadlikkus sortide walikus, sest puuduvad kindlad sordid, või ei wasta sordid meie ilmastitule ega kaswukohale; tihti on üle- kaal juure sortidel, talwe sordid puuduvad kas täiesti või neist on ainult üksikud puud. Töötan praegu juures aias, kus täieline ülekaal juure õunapuudel. Nende saaki ei jõua ma ise ära tarwitada, alal hoida neid ka ei saa, sest lähewad mädanema, — kui ei oleks lähedal müüginõimalusi, siis sõbda wõi sigadele. . .

Koduaias ei ole soovitatav kuigi palju õunapuid juuresortidest istutada — jatkub wähest mõnest puust. Istutada wõiks neist: walge klaar, wuislepp, pirnõun, wähest ka ehit marjipan. Sügisortidest jatkaks samuti ka juba mõnest puust, kas näit. borowinka, serinka. Peaaegjalikult tuleks meil, iseäranis juuremates aedades kaswatada talweõunu, sest need seisawad kae- mini alal, võimaldades seega talwepõõgi lauda ritas- tada, kuna nende müügituletoimetamine on kergem ja nendest võib kewade poole saada wõrdlemisi paremat hinda. Talwe õuntest oleks parimaid: antonowka, Tartu roosõun, Liwimaa sibulaõun (Borsdorf), kuld- renett.

Pirnidest wõiks soowitada: terwisõunõuniku

wõipirn, hea hall, roheline Liivimaa wõipirn ja teised. Nimetatud sordid on enam-wähem kõik meie ilmastitule ja muldkonnale kohasteks tunnustatud.

Uga kui me wiljapuid istutame, siis olgu meie puudel ka tõepoolest kindlad sordid — teadmata sorte ei tuleks kunagi katseteks istutada.

Raskust jännitab küsimus, kust saab puid wasta-wast sordist. Wanemalt ustawailt aiaäridelt tuleb osta, sest need püüawad wastutada sordi puhtuse eest, näit. aiaärid Grika ja Daugul Tartus. Ostadaw puu olgu sirge tüwega, sileda ja terve koorega, korraliku krooniga, mis koosneb 5—6 krooniohast, millest üks moodustab ladwa, kuna teised ringina tüwest wälja lähewad. Samuti peawad tal korralikud juured olema, harilikult 3—4 peajuurt hulga peenema juurtega.

Tihti patustatakse sellega, et puid liig üksteise lähedale istutatakse, mille tõttu risilewad puuohjad, hõõrumad üheteise wastu. Wilki ei saa tihedas ladwastikus täielikult areneda õhu ja päikese puudusel, kroonid jääwad kängu ja mitmesugused kahjurid wõtawad walitijule oma kätte. Dieti istutatud õunapuudele jäetakse wahet 8—12 meetrit, pirnipuudele jäetakse wahet 8—12 m.; ploomidele 4—6 m., kirsidele 5—10 mtr. Puud istutatakse reas lõunast põhja, mis wõimaldab neile rohkem päikese paistet.

Wiljapuud jääwad pikemat aega ühe koha peale, sellepärast on soovitatav, et maad põhjalikult ette valmistatakse. Harilikult algab ettevalmistus istutamisaugu kaewamisega.

Istutamisaugu suurus oleneb sellest, misjuures maapõhjaga meil tegemist. Halwema maa juures tehakse augud, mille sügawus 70—100 sm. ja laius kuni 3 mtr. läbinõutes. Uugu kaewamisel loobitakse pealmine parem kiht, kui see olemas, alumisest kihist eraldi teise hunnikusse. Pärast mulla wäljawiskamist täidatakse auk uuesti mullaga, kuid nüüd tuleb pealmine parem kiht alla, kuna alumistele kihtidele lisatakse juurde komposti ja kunstväetisaineid. On wälja aetud muld aga väga wiletja koossejuga, eemaldatakse ta täitsa ja tuuakse mujalt paremat mulda augu täiteks. Mufude kaewamine ja täitmine wõetakse ette juba mõni nädal enne istutamist, et kohendatud muld saaks kihti wajuda. Mõnel pool wiisiks olew augu täisajamine laudasõnikuga ei ole soovitatav.

Enne istutamist tehakse ettevalmistatud kohale nii juured augud, et istutatava puu juured wabalt sinna mahutaksid. Muld ei ole selleks ajaks veel täitsa wajunud, sellepärast tuleb puid kõrgemale istutada, et nad pärast istutamist liig sügawale ei wajuks, sest see mõjub halwasti puu kaswu peale. Kergemas maas istutatakse umbes 8—10 sm., raskemas umbes 10—12 sm. kõrgemale. Istutamisel lõigatakse kõik wigastatud juured terawa woaga terwe osani ära. Võige tehakse niisugune, et ta natukene libamisi allapoole wastu maapinda tuleks. Istutamist toimetatakse harilikult kahesest: üks hoiab puud tarwilikul kõrgusel, teine jootab juured ühetasajalt laiali, täidab juure wahed korralikult hea, kobeda mullaga, et ilmaaegselt õhuauke ei jääks, mis ei soodusta puu juurdumist. Mõnel pool

tarwitatud puude üles ja alla raputamine tuleks ära jätta, sest juured saawad koha pealt ära liigutatud; samuti saawad narmasjuured katti kistud. Pärast juurte finnitamist mullaga, tallatakse muld kinni, mille juures tallamist alatakse wäljaspoolt, minnes ringidena ikka sissepoole, kuni tüweni.

Marjapõõsaste istutamisel tuleb samuti mõnda põhireeglit silmas pidada, et aia korraldamine näiks asjatundlikuna ja saagi lootused oleksid suuremad ning kindlamad. Karumarjade ja sõstrate — liidide kaswatus on enam-wähem ühesugune. Maa kuhes ei ole nad nii wäga nõudlikud, kuid eelistawad siiski kergepoolset sawilimakat maad, mis wähemalt 40—50 sm. sügawusel haritud. Ka marjapõõsaid ei tuleks liig tihedalt istutada. Muges on põõsaid wäikestest ja ruumi näib palju olewat, kuid pea laiutawad nad omad õksad ja siis on ruumi puudus, mille tõttu marjad wäikesteks ja ka maitsetuks jääwad. Sõstra põõsaid kui ka karumarju istutatakse 1,5—2 m. kaugusele üheteisest. Parema istutamise aeg on septembrikuu kuni oktoobri alguni. Istutamiseks wõetakse noori, kahet kuni kolmeaastaseid põõsaid. Wanu põõsaid ega nende õhutuid õsi ei ole soovitatav istutada. — Mustadest sõstratest on parimaid Bang up, Koljat ning must Si; punastest: Hollandi ja Versailles punased; walgetest Hollandi ja Versailles walged. Karumarja sorte on väga palju. Neist wõiks wõtta Sämbling von Maurer, hiigla sidrunimari, Schannon, Früheste von Neuwied jne.

Waarikad kaswawad kõige paremini niiskepoolses sügawalt haritud liimakas sawimaas. Baarikaid paljundatakse noorte juurdewõsude abil, mida istutatakse ribadesse, mille juures ribad wahet jäetakse 1½—2 m.; kuna taimede wahel olgu ribad 50—60 sm. Paremad punased sordid: Marlborough, Superlativo, Koljat; kollane sort: Antwerpeni kollane.

Maasikaid uwendatakse iga 3—4 aasta järele uute taimedega. Maasikad nõuawad väga hästi wõetatud niiskepoolset liimakat sawimaad. Maasikaid paljundatakse peaaegu ainult wõrsete abil. Suuremal osal maasikataimedel on omane juure jooksul palju ja ilma wahetpidamata wõrseid kaswatada, — see on nende loomulik paljunemise wiis. Wõrised kaswawad väga ruttu, — 10—14 päewa jooksul on nendel 25 sm. ehk rohkemgi maad mööda roomawa wõsundi pikkus. Wõsundi lõpus leiame algujse waewalt tähelepanewad lehealged, mille all mulla pinna poole pöördunud sõlmemoodustus, kust wiimaks juured arenewad. Neid wõrseid, s. o. tütaraimi istutatakse. Wanu taimi ega nende poolitatud õsi ei istutata uuele maal, — nende koht on komposti hunnikus, kui nad 3—4 aastat on wilja kannud. Wõrseid wõetakse neilt ematimedelt, mis teist aastat wilja kandsid.

Moored taimed wõlutatakse harilikult juulikuu lõpus, kust neid augusti wiimastel päewadel, aga mitte hiljem kui septembri keskelt, istutatakse päris paigale. Istutamist toimetatakse sumbunud ilmaga. Istutamisel on tähele panna, et taim juured mitte ükstei puhast kudas mulla sisse ei topitaks, samuti, et taim kuul-

melehed mulla alla ega ka liiga kõrgele mulla peale ei jääks. Maaõikaid istutatakse peenardele või tajaksele maale. Olen isiklikult küll selle poolt, et taimi peenardele istutatakse. Harilikult võiks peenrale istutada kaks rida taimi, jättes 50—60 sm. ridade vahet, kuna ridades taimed üksteisest umbes 50 sm. eemal. Peenra vahed, teed, peab hordi ja maapinna omadusi lähele pannes umbes 60—80 sm. laiaks jätma, et

neil liituda teatud vabadus oleks taimede juures töötades. Kõikvõrre peenra vahede juures trambitakse hull marju puruks, samuti muratakse palju õisi ja marjavarfi maha, mis vahest rohkele kahju teeb, kui maa rent, mis laiema peenra wahel puhul tuleks maksta. Paremaid maaõika horte: Deutsch-Evern, Layton Nob-le, Wöitja, aiandusinspektor Koch, Scharplejs.

Ellen Wilberg.

Misjuguiseid kanu ületalwe jätta?

Sügis on kätte jõudmas. Kanapojad on suureks kasvanud. Vanad kanad hakkavad sulgima. Teg on kätte jõudnud, kus perenaine kaalub oma hoolealuste jaatuft: misjuguiseid vanu kanu ära tappa, misjuguiseid noortest ajenele jätta, kas wana kulle ületalwe jätta, või noorte hulgaft uut wälja walida.

Kanadest kuuluvad tapmisele wanemad raswaläinud ja wahel munejad. Harilikult hakkab kana wahem munema 3—4 aasta wanuseft, kuid harukordadel ka alles 4—5 aastajena. Mõnikord kuuluvad ka juba 2-aastased ja weelgi nooremad kanad wäljapraakimisele, kuid enamasti erilistel põhjustel, näiteks, kui mõni kana hakkab munema nahkmune, või kui on omale pahaks wiifits mõtnud mune süüa, või kui tulewad ilmfiis mõned teised wead. Kuid igakord ei ole süüdi kana, waid süüdi on mõnikord perenaine.

Miks kanad munevad nahkmune?

See võib sündida mitmesugustel põhjustel. Teatawasti puudub nahkmunal kõwa lubjastest, mis katab normaalsel muna wäljaspoolt. Mõnikord hakkavad kanad nahkmune munema, kui nende toit ei sisalda küllalt lubjaollust. Kuid tihti munevad kanad ka siis nahkmune, kui toit on küllalt lubjarikas. Nähtawasti on siis mõjumas teised põhjused. Tähelepanekuid näitawad, et nahkmune munejatest kuulub suurem osa wanemate raswaläinud kanade hulka. Põhjuseks on siin üleliigne rasw, milline takistab töötamast lubjatesi walmistawat sifemist elundit. Mõslemal korral on nahkmunade tekkimist osalt mõjutanud wale toitmise wiis, milles süü langeb perenaise peale. Simesel juhul tehtud wiga on võimalik parandada wastawa toitmise abil. Kuna teisel juhul see harilikult ei lähe korda, sest raswaläinud kanadest pole rahuldawat munatoodangut ka edaspidi loota.

Weel juhtub mõnikord, et nahkmune hakkavad munemise perioodi lõpul munema eriti wirgad munejad. Siis on põhjuseks organismi ajutine nõrkus ehk kurnatud olek. Sel juhul ei maksaft head munakana kofe wälja praakida, waid tuleks katstuda tema terwiit parandada. Soowitatakse jarkist kana mõneks ajaks kuseft eraldada, et sel kombel wähenendada ehk ajuttseft katkestada munemist, kuni kana organism võiks uut jõudu koguda.

Nahkmune munevad kanad ka siis, kui löögi ehk põrutuse lädi saawad wigastada tähtsad sifemised elun-

did. Ka sel korral oleneb wea paranemine saadud wigastuse tõsiduseft.

Seega siis nahkmune munewatest kanadest tuleksid wälja praakida kõige pealt raswa läinud kanad, kuna teiste juures tuleks kaaluda kana muud omadused, tema wanus, ja nahkmunade ilmumise arwatawaid põhjuft.

Igal juhusel tuleb sügisel kanade koosseisust kõrvaldada raswaläinuid, sest neilt pole enam loota korralikku munatoodangut. Head munakanad on kõhnad, samuti kui head piimalehmad. Sellepärast ongi head munakanad enamasti halvad lihakanad, ja ümberpöördult. Ei ole raske kindlaks määrata, kas kana on raswa läinud. Juba wäliselt paistawad filma sar-nase kana aeglasel ja laifad liigutused. Katstudes sõrmedega istmeluu nulle, mis asuwad kahel pool pära-auku, võib märgata, et neile on tekkinud pehmed raswapadjad, milliseid saab paigalt liigutada. Harilikult asuwad aga istmeluu nukid otse naha all ja nende peal ei ole mingisuguseid paigalt liigutawaid moodustisi. Raswa minnes jätab kana munemise hoopis maha; ta muutub ülestigseks jõbjaks, ja mida kiiremini ta keedupotti rändab, seda kasulikum on see perenaisele.

Kuid peatame wahel ka teiste põhjuste juures, mis mõjutawad perenaist kana wälja praakima. Mõned kanad jõdwad mune.

Millega seletada munajõõmisi ja kas saab seda wiga parandada?

Kanad hakkavad mune jõõma harilikult juhuseft. Kui, näitaks, munatoor on õhuke ja habras, mille põhjuseks on sagedasti lubja puudus, võib juhtuda, et kana jõtkub ta kogemata katki ja hakkab nokkima. Seda võib ka juhtuda, kui peja on halvasti korraldatud, või kui mõni kana muneb muna kuhu juhtub, maha pörandale, kus teda võib kogemata katki jõtkuda mõni loom. Kui kanad saawad lubjawaest toitu, on nad wäga ahned iga lubjaterakest nokkima, millega seletataw asjaolu, et nad katki jõtkunud muna kofe ära jõdwad. Kergesti harjub kana siis ise muna katki nokkima. On ta aga kord selle paha harjumuse saanud, on raske teda selleft wõõrutada. Siiski ei maksaft wirka munejat otsekofe ära tappa, waid võiks katstuda wiga järgmisel wiisil parandada. Munemise peja tuleks hoida pimedas, nii et kana ei näeks mune; või peja tuleks ehitada jarnaselt, et muna peale munemise

wajub pesa all olewasse ruumi, kust kana teda ei saa kätte. Pefamuna võib olla puust või liwist. Soowitatakse munasööjale kanale pesa panna tükati, sinepi või mõne muu kibedamaitsega ainega täidetud muna, millest nookkides kana peagi kaotaks munasöömise isu. Kui ei lähe lorida wiga parandada, tuleb kana koos seisuft kõrvaldada, kandes sellega hoolt, et tema järele ei harjaks teised kanad ka mune sööma, sest see paha harjumus sarnaneb taudile, mis võib kogu kanalas lewima hakata.

Misjuguiseid noori kanu tuleks ületalwe jätta?

Säwitamisele kuuluvad kõik wanemad kanad, kellelt enam pole loota korralikku toodangut, samuti kõik korraltult ja wähe munejad nooremad kanad. Walides noorte hulgast wälja kanu ja kuffeid ületalwe jätmiseks, tuleks silmas pidada järgmist:

Kana luukere.

r — rinnakiil.

i — istmeluu nukk.

Wäga suure tähtsuse omab luukere, sest ta on sise-
miste ornemate elundite toeks ja kaitseks. Olugi, et eluslinnu luukere on liha ja sulgedega kaetud, ei ole raske mõningaid tähtsamaid luukere osi wäljaspoolt üles otsida ja nende otstarbekohasust hinnata. Näiteks, on rinnakiil läbi naha kergesti kasutatav. Ta peab olema ühtlaselt kumer. On temas aga jämbud ehk kõwerdused, on lind läbi põdenud või põeb weelgi kondihaigust. Peale rinnakiilu võib olla ka mujal kõwerdusi ja ebanormaalsusi, mis ei jäta mõju awaldamata ka sise-
miste elundite asendi ja töowõime peale; kuid neid on raskesti wäljaspoolt ära tunda. Kergesti kasutatavad wäljaspoolt on weel istmeluu nukk. Men-

de asend peab olema awar, nad peawad olema paenduwad ja liikuwad, mis kergendab munemist. Wälis-
test tundemärkidest tuleks ehk nimetada, et head muna-
kanad on enamasti elawa iseloomuga, silmad on elawad, pea kerge, keha sale ja piklik, jalad mitte liig kõrged. Samad tundemärgid iseloomustawad ka head kuffe. Lihalinnud on raske ehitusega ja aeglasema iseloomuga. Kui on tegemist tõukanadega, on endasti mõistetaw, et noorte hulgast tuleb ületalwe jätmiseks wälja walida neid, mis kõige rohkem wastawad tüüpidele. Weel pandagu tähele lindude terwislikku seisukorda. Sugulindudeks ei tuleks ialgi walida haigla-
seid, waid ainult hea terwisega, mis awaldub, peale ülalnimetatud tundemärkide, heas söögijus, läikivas siledas julestikus ja tulipunases harjas.

Kanade toit peab olema lubja- ja fosforirikas.

Lõpuks peatume weel lühidalt kanade toitmisel, millel nii määratu suur tähtsus kanade pidamise ta-
suwuse seisukohalt, oneneb temalt ju kõigepealt kanade terwisline seisukord ja ühes sellega ka muna toodangu suurus. Iseäranis tähtis on korralik toitmine sügisel sulgimise ajal, sest siis tarwitab linu organism uute sulgede kaswatamiseks rohkemal määral toitollust, kui harilikult. Meie oludes, kus kanad enamasti wabalt ringi liiguwad, leiawad nad wäljast rohkesti tõukusi ja usse, ning wõiwad wabalt nookkida haljaid lehekese, liwa ja lubjateri. Nende söötmine muutub siis kerges. Tarwitseb ainult hommikul wähe toita pehme segatoiduga (jahu, kartulid, külm piim j. m.) ning õhtul enne magama minekut wõtata neile mõni peotäis teri. Soowitaw on toidule alati weel juurde lisada peeneks raiutud tooreid konte, peeneks purustatud kuivi munakoori (ialgi ärge antagu neid suurte tükkidena, nii et kana ise on sunnitud neid purustama, millega võiks harjuda ka terwet muna katti nookkima); soowitaw on anda kanadele nookkida Eesti fosforiiti, mis ühtlasi lubja kui ka fosforirikas. Fosforiitrikkus toidus on sellepärast iseäranis tähtis, et organism saab lupja ära kasutada ainult fosfori kaasmõjul. Fosforit rikaldawad ka kõik munawalgerikkad toitained, nagu liha, piim, terawili, õlikoogid. Haljastoidudest rikaldab rohkesti fosforit ja lupja — ristikhein. Eriti tähtis on korralik toitmine aga siis, kui kanu peetakse traataiaga piiratud õuel. Siis tuleb rõhku panna nii toidu mitmekesisuse, kui ka toidu portsjoni suuruse peale. Sellejuures pikemalt peatada ei ole tänase kirjutuse ülesandeks. Ainult seda võiks ära tähendada, et kanadel oleks küllalt tööd ja liikumise võimalust. Teri võiks näiteks wõtata põhju hulka, nii et kanal tööd on neid sealt wälja otsida; õue võiks paigutada redelid haljastoiduga, millest nookkides kanad on sunnitud üles lendama ehk hüppama j. m. Seda nimelt seepärast, et kanad liikumise võimaluse puudusel ei läheks enneaegu raswa. Alati hoolitsetagu selle eest, et toit rikaldaks küllaldaselt lupja ja fosforit, millega saab ära hoida nii mõndagi haiglast nähtust, nagu munade söömist, kondihaigust j. m. ja millest suurel määral oneneb korralik munemine ja kiire kaswamine.

H. Brauer.

Meie söögilaud.

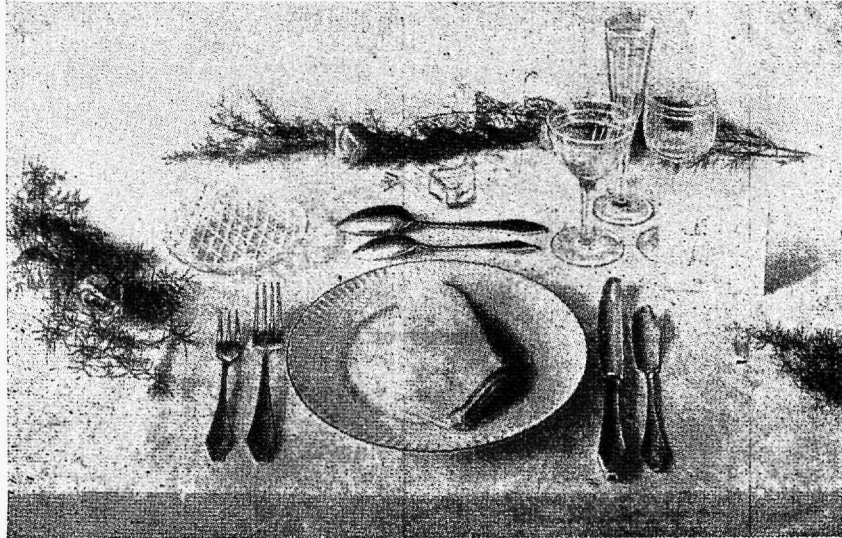
Söögilaua ümber kogub terve perekond mitu korda päevas. Sageli on söömaajad ainukesed juhused päeva festes, kus kõik perekonna liikmed kokku tulevad. Selle tõttu kujuneb söögilaud üheks kodu tähtsamaks keskpunktiks ja perenaise armsam kohus ja ülesanne peaks olema korraldada söögilauda nii, et see oleks külgetõmbav ja hellitaks kõige pealt ka silma.

Ka kõige lihtsam toit omandab piduliku ilme, kui ta antakse hästi kaetud, puhtale ja pidulikule lauale.

Meie näeme harva oma kodudes maitserikkalt või isegi hoolikalt kaetud lauda. Seletatakse, et oleks kulukas ja tülikas muuta laua välisust pidulikuks. Vabandage mind, kui ma sellele kõige kindlamini vastu vaidlen. See ei ole tülikas, ei ole ka kulukas. See peab ainult muutuma harjumuseks.

Taldritud ja söögiriistad, samuti wee- või piima- klaasid tulevad lauale asetada kindlate seaduste järele.

Ming kui teie tahate rõõmustada kõiki lauale asujaid, tahate neile juba hommikul, enne tööle asumist anda vähe pidulikku tuju, asetage lauale lilli! Väike, lihtne vaasike leidub igas majas, nii maal kui linnas. Miks peab see seisma kummuti või mõne teise laua peal? Olgu tema koht tänajest peale söögilaua! Vaasikesse ajetame paar lillekest. Kuulen juba, et see on raske läbi viia, et lille pole saada igal ajal. Lühki jutt. Praegu sügisel on neid saada igalt poolt. Ja hiljem? Mõni kuuseokjake või männioks, ehk jälle mõni põhla- varis leidub ikkagi. Opetage lapsi hoolitsemise söögilaua ilustuse eest. Nad ju jalutavad — toogu nad kaasa mõni lilleke või okjake, söögilaua jaoks — nii ütelda magusaks roaks! Või aga pange sügisel juba mõni kaseokjake wee jässe sooja nurka, — kui hea meel on kõigil, leides ühel hommikul söögilaual värskaid kaseokki. Ja on veel terve rida võimalusi teha söögi-

Korralikult asetatud söögiriistad.

Juuresoleval pildil näeme, kuidas korralikul laual on asetatud taldrif, noad, kahvlid, lusikad, suurätik. Kui teie katate pidulauda, siis püüate teie sellest korrast tinni pidada, sest seda nõuab hea kord ja viisakus. Tehke seda igapäev. Kui teil lõunaks on ainult supp, siis asetate teie lauale ainult ühe lusika, asetage lusik aga oma kohale, samuti toimetage noa ja kahvliga. Warsti muutub see harjumuseks.

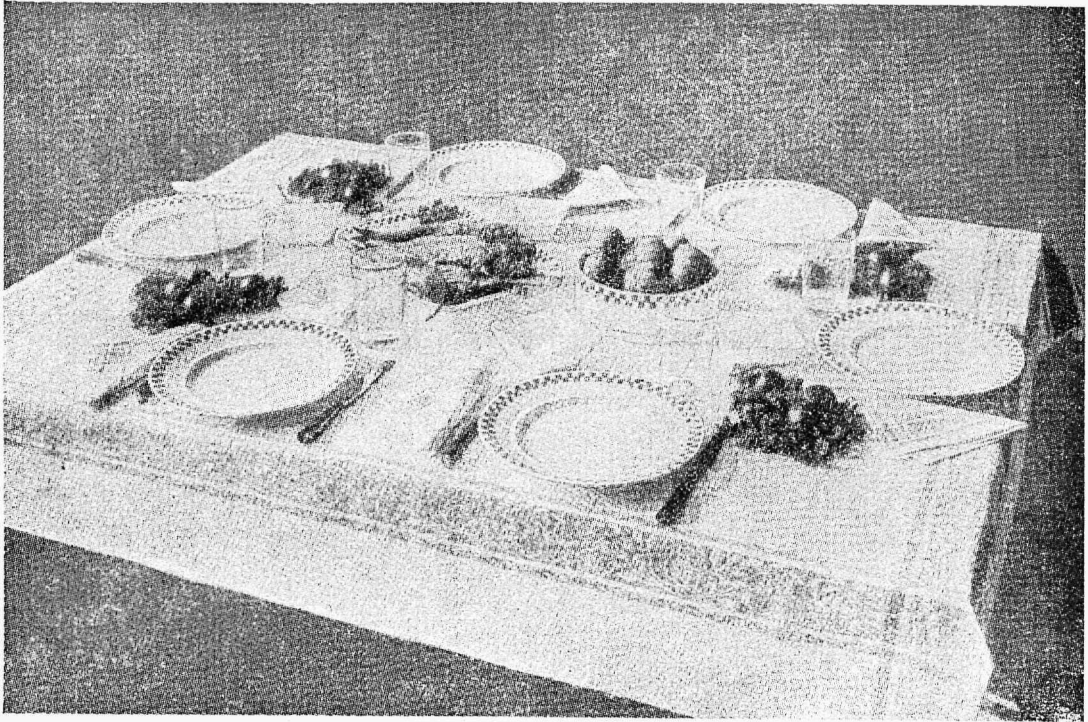
Kui palju parem maitseb teie perekonnaliikmetele ja ka teile enestele teie lihtne igapäevane toit, kui teie ta kannate puhtale, laitmatult puhtale lauale! Kuidas muutub see toit igapäevaseks, isegi tüütavaks, kui laual või lauainal on rasva või kohvi plekid. Kui teil on väikesed lapsed ja teie ei jõua jägedasti vahetada lina, katte laud parem valge mahariidiga, kui määrinud või kortsunud linaga. Aga mahariid olgu siis puhas ja terve.

laud pidulikuks.

Aga kui teil on perekonnas mõni sünnipäev või teine tähtpäev — lajastagu see ka teie söögilaua. Olgu laud vähegi pidulikum, mitte ainult toit rikaltikum. Teie teate wast isegi, kui armsalt püstitavad meeles lapsepõlvest jarnased väikesed rõõmud.

Ja kui teie ootate külalisi, tulgu neid palju või vähe, siis ärge ainult selle peale mõtelge, mida teie neile süüa annate. Murdke vähe oma pead selle kallal, kuidas teie neile seda pakute. Selle eest võite isegi vähe vähem pakkuda. Uskuge, ilusasti kaetud laud on suur silmalõbu, selle lõbu eest lepime vähese- ma ja lihtsama toiduga.

Söögilaua valitsegu puhtus, kord, ilu. Ming kui teie suudate kasvutada oma meest ja lapsi nii kaugale, et nad söögilauale istuvad rahulikus, heas meeleolus, hetkeks unustavad omad pahandused ja askelbused

Rihtne, kuid maitserikas õhtu söögilaud.

ning sõbralikult vestlevad söögi ajal, kui söömine teie lauas sünnib rahulikult ja miisakalt, siis olete teie teinud juure kultuuritöö, mida teie lapsed mäletavad

oma eluaja ja edasi annavad oma lastele. See polegi nii tähtsusetu ülesanne, polegi nii raske. Tehke proovi!

Katseid lastehoiust.

Imetaja ema eluviis.

Enne, kes imetab, peab end korralikult toitma, kuid ei tohi unustada, et liigsöömine ka kahjulik, mitte ainult nälgimine. Ta söögu, mis ta harjunud on sööma ja mis temale maitseb, sest mis ta endale ei maitse ja halba teeb, ei avalda ka head mõju ta piimale, ei ole ka lapsele hea. Mingit kindlat määratud ettekirjutust rinnaga toitjale emale ei ole, kuna ta ei tarvitse iseäralist toitmist. Endistel aegadel patustati selles suhtes, kuna keelati nii mõndagi, mis maitsev ja sunniti alla neelama toite, mis vastikud.

Sarnaste käskude ja keeluga, sarnase walju ettekirjutusega võeti paljult emadelt söögitsa, samuti julgus ja tahtmine last toita rinnaga. Muretsetagu ainult tarvisminewa wedelikul hulga eest, s. t. imetaja ema joogu rohkem, üldse tarvitagu rohkem wedelikke. Söökidest kõige kohasem ja soovitatavam on piim, mitte vein ja õlu, nagu seda mõned emad eeskombel arwawad, sest wiimased ei täida nende peale pandud lootusi, ei suurenda piima hulka, lapsele avaldavad aga kahjulikku mõju.

Sarnakustutuseks ja ka muudu on soovitatav ja tarwislik süüa võimalikult rohkem toorest aiast ja puu-

wilja, mis witamiinide sisalduse tõttu eriti piima headust tõstavad ja nii lapsele kui ka emale endale kasu toovad.

Enne pidagu meeles, et tema enda organismi hea tervis ja korrapärasus on parimaks kaitseks ta piimale, ei tohi aga toitmiseega liialdada nõnda, et sellele järgneks ema raswanemine, mis ülearuüks koormaks.

Imetaja ema riietugu wabalt ja kergelt, et poleks wajutust rindadele, samuti et oleks kerge awada riideid imetamise tordadel, sest kui emale see igakord palju tuli ja tööd teeb, tüdineb ta warsti ja lähneb üle kunstlikule toitmisele. Suurt rõhku tuleb panna ka riiete, pesu ja ihu puhtusele.

Igakord enne lapse toitmist tulewad käed hoolega puhtaks pesta, samuti ka rind.

Peale toitmist pestagu rinda uuesti puhta weega ja kaetagu kinni puhta linase rätikuga. See oleks puhtuse abinõu, kaitseks rinda ja last haiguste eest ja hoiaks riideid, et nad piimaga läbi leotud ei saaks.

Kui rinnad väga täis, ehk kui tekivad n. n. piimasõlmed, peab rindasid üles kõtima kas eest ristipandud

rätiku abil või selleks otstarbeks valmistatud pihufuga, mis kohe kergendust toob.

Walusad lõhed ja haavad rinna nupul peawad arstitud saama. Selleks tarwitatakse 10 protj. tannin-glütseriini, ehk piirituse ja glütseriini segu, kuna puhus peab olema eestujulil. Kui rindadel on kalduvus lõhkemiseks, tuleb nõu küsida arstilt, ka on soovitatav ajutiseks rinnalaitseks tarwitada gummi kübarakest (Infantibas), mis pannakse imetamise ajaks rinna nupule ja mille läbi imeb laps, et oleks rindade ärritus, januti ka walu vähem.

Defib põletik rinnaäärmes eneses, mis algab sageli tugewate waludega, palawifuga ja külmawärinatega, on soovitatavad kompressid äädikahapu ja wimulla weega, või piirituse lapid ning rinna üleskõitmine. Ka peab ema waatamata waludele katsuma last edasi imetada, mis kasulik ta enesele ja lapsele.

Kui see ei mõju ja põletikule mädaniku protsess järgneb, hoitagu sooja peal ja lastagu arstil wäitefe lõikega awada, mis kergendust toob. Piim wõetagu rinnast wälja piimapumba abil. Kui ilmus kuuhaigus, toidetagu last rinnaga edasi, ka siis kui laps ehk ühe päewa rahutu on, — lapsele see kardetaw pole ning wõõrutamiseks põhjust ei anna. Nii mõnigi ema peab oma rutulist otsust pärast kahetsema.

3stumise ajal istugu ema ladusalt madalal toolil nõnda, et põlmed wähe kõrgemale oleks asetatud. Selleks otstarbeks pandagu jalad wäitefele madalale pingile (waata pilt) ehk lõigatagu ühel wanal toolil jalad lühemaks, nõnda et tagumiste pikkus jääks 30 sentim. ja esimeste 34 sm.

Imetamise ajal hoitagu last nõnda, et ta ninafene waba oleks, et ta wabalt saaks hingata ja poleks sunnitud hingamiseks wahete wahel rinda lasti lastma. Ema toetagu ühe käega lapse peakest, hoides teda wähe kõrgemale ning teisega hoidku, et rind oma raskusega ei wajuks lapse ninale ja juule ning ei takistaks ja raskendaks imemist.

Kui ema imetab last lamades woodis, wõtku ta laps enefe kõrwale, asetagu end sellele küljele, misjulgust rinda ta lapsele anda soowib ja tõstku pea, ja

Sige imetamiswiis istudes.

nuti ülemine kehiosa wähe kõrgemale, toetades küünarnukile ja käewarrelle. Sama käega hoidku ta ka lapse peakest wähe kõrgemale, kuna teisega rinda hoiab, nagu eelpool näidatud. (Järgneb.)

Dr. Paula Vreinthal.

Tululifud teated.

Ahjude parandamine ilma tolmuta.

Suwe jooksul parandatakse igal pool ahjud ja jageli tulewad nad lasti wõtta. Wanade ahjude lastimõtmise sünnitab aga palju mustust ja tolmude karmas majas. Sellepärast kardab iga perenaine potisepa tulekut. On aga olemas äraproovitud abinõu, mille käitmisel keewe ahju lastamine mitte wäiksematki tolmude ei sünnita ja korterit ei rüüweta.

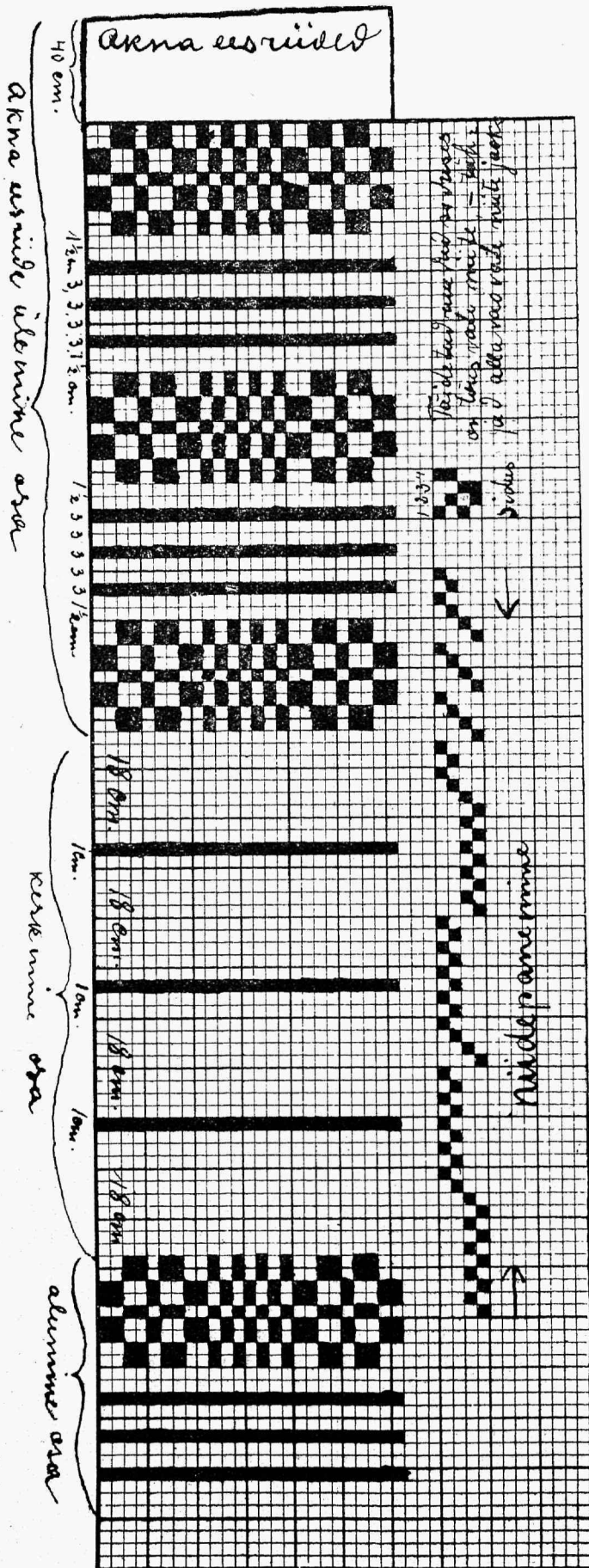
Umber nädalapäewad enne potisepa tulekut peab iga päew üles ahju peale wallama pangi kätte wett, nii et see ahju imbuks — selles on kogu halladus.

Wesi imbib kätkestelt ahju, muutudes hawi pilkapeale üleni niiskeks. Kui siis potisepp tööle tuleb, wõib hani ilma jasti kompuudes wälja wõtta ja ära kanda, ilma et wõjatud tolmupildid kogu korteri wallaldaks. Wõõrjatel ahjudel, mil-

ledes pole ülewalt fimsi, wõib mis ka ülewalt kahlilitega kaetud, peab enne wee wallamist ülewalt mõned kivid eemaldama, sest glasuurist wesi läbi ei imbu. Harilikult ahjude juures aga, millel ülewalt weer ofemas, wõib wee wallamist toimetada ilma mingi ettevalmistuseta.

Märjaks saanud jalaõude korrahoidmine.

Meie kliimas on sagebane nähtus, et saapad läbi märjaks saavad. Märjad jalaõud nõuawad aga erilist ümberkäimist. Juba jalast wõttes peab nendega ettevaatlikult ümber käima, et lapid fiske ei wajuks, mis märja saapa juures kergesti juhtuda wõib. Siis peab jalaõud, liistude puudusel ajalehtedega täis toppima. Alles siis pannakse nad kuivama, ja nimelt saunasse kohta, kuhu õh neile igalt poolt juurde pääseb. Igal juhtumisel peab tald,

mis ju kõige rohkem niiskust sisse imunud, vabalt õhu käes seisma. On vale märgu saapaid sooja õhu või pliida peale kuivama panna. Sel teel kuivab nahk ülekülla ja praguneb ning muutub kõvaks; — jalgandud peavad ringimata sooja, kuid vaba õhu käes kuivama. Väga hea on kuivatanud jalgandusi sissevõitida lanooliiniga, kuna see on ainuke vahju, mille nahk kergesti sisse imbib.

Rodufäsitöö oja.

Akna eesriided.

Akna eesriideid võib kududa mitmet moodi. Üks vast kõige enam tarvitusel olevaist viisidest on põimimine, sel juhul, kui tahetakse kirjasid eesriidesse. Kuid see on üks kulutamaist tööviiisidest, kuna igat üksikut kirja tuleb käsitsi põimida. Selle tööviihi korral on aga tarvitusel veel teisi, mis võimaldavad mitmesuguseid kujutusi riide pinnale, nii risti-, pitu- triipudes kui ka ruutudes. Kirjad tekivad riide vahelduvasst tõusust, kusjuures kudumisel võib tarvitada värviilisi lõngu, mille tõttu võib saavutada õige meeldivaid toonusemeid kirjades. Mis peaaigi, jarnaje riide kudumine on lihtne ja ei võta rohkem aega, kui iga harilikku kirju kanga kudumine, ka ei nõua nende valmistamine erilisi teadmisi ja oskusi, nii et need igale, vähegi kudumist tundjale kätte saadavad on.

Juuresoleva kirjaga on ehitatud üks jelletaolistest eesriidest. Selles on tarvitatud: Suga 120 pindu 10 jm. tohal, üks lõng pinnu vahel. Võimeks ja põhjakoeks on tarvitatud puuvillalõnga nr. 2/32, mis võiks olla oranži-kollast värvi. Kirja triipudes võiks tarvitada pleekimata puuvillalõnga nr. 8 ehk 10, ehk aga mõnd värviilist lõnga, mis sobiks kollasele põhivärvile. Võime tuleks luua 1038 lõnga, sel juhul saaks kangas 86 jm. lai. Riidepanek on ära märgitud kirja paremal küljel.

Kudumist alatakse eesriide poole ülemisest otjast, kuhu koetakse labajelt põhja 40 jm. pikkuselt, tallates 1 ja 2 tallalauda. Melinurkfeid kujusid jaab kududes kordamööda põhja- ja kirjalõnga sisse kududes, tallates järgmiselt:

- 1 kirja kude 3 tallalauda tallates
- 1 põhja kude 1 tallalauda tallates
- 1 kirja kude 3 tallalauda tallates
- 1 põhja kude 2 tallalauda tallates

ja nii jätkatakse, tallates põhitallalaude kordamööda ja tarvitades itka sama kirja tallalauda, kuni kirja kuu ruuduks ehk ka vähe pikemaks muutub.

Teist kirja ruutu kududes tarvitatakse kirja lõnga sisse kududes 4 tallalauda kordamööda põhitallalaudadega.

Kudumist jätkatakse juuresoleva kirja järele.

Kirjas ehitatud triibud koetakse kirjalõngaga põhitallalaudade tallates.

Ülemist oja kirjadega võib kududa umbes 60—70 jm. pikkuselt, keskkõht triipudega, ehk tarbeorral ka ilma nendeta, ühewärviilistelt. Allaotja koetakse kirja umbes 25—30 jm. pikkuselt ja kõige viimaks 10—15 jm. labajelt.

Vastutav toimetaja: Marie Reisik.

Väljaandja: Eesti Naisorganisatsioonide Liit.

E. Naisorganisatsioonide Liit
vajab oma Petserimaa laste
ja emade nõuandepunktidele

arsti-juhatajat

naishaiguste erialaga ja
õde-ämmaemandat.

Sooviavaldused elulookirjel-
duse ja dokumentidega
palutakse sisseanda kuni
7. sept. s. a. E. N. Liidu
büroosse, Tallinn, Jaani t. 3
II korralt.

E. Naisorganisatsioonide Liidu söögisaalis TALLINN,
Jaani tän. 3, II korralt on saadaval mõõduka hinnaga

maitsevad, mitmekesised lõunad

iga päev kella 11—6 p. l. Kooliõpilastele ja ekskursionsioonidele hinnaalandus.

Mina tarvitan ainult „EPHAG”i
kosmeetika aineid.

A-S. "EPHAG"

Kõik väljamaa lõhnaõlid,
puudrid ja kosmeetika pare-
matest vabrikutest: Coty,
Piver, Houbigant
j. t. j. t. j. t.

"Ephag" Eau de Cologne triple
"Ephag" hambapastad
"Ephag" toalet-artiklid
"Ephag" kasekreem
"Ephag" Végétal

	<p>Uudis! "JSJS" Uudis!</p> <p>"Jsis" kreem "Jsis" puuder "Jsis" seep</p>	
---	---	---

A-S. Eestimaa Apteegi ja Rohukaubanduse Ühing "EPHAG"
Harju tän. 41 TALLINNAS Narva m. 42